

Az igazgató-tanácsról.

2138—1885.

A „Protestáns Közlöny“ tekintetes Szerkesztőségének.

Helytt.

Egyházkerületünk minden egyes egyházközségét, egyházmegyéjét és kollegiumát érdeklő határozatoknak és felhívásoknak közzétételére nézve fennállott s részben jelenleg is gyakorlatban levő azon eljárás, mely szerint a körrendeletek minden egyes egyházmegyében az egyházközségek papjai útján közöltetnek a szomszéd egyházközség papjával mind addig, míg az esperesi székhelyre vissza juttatnak — a körrendeletek közzé tételénél szükséges biztonság és gyorsaság kivánalmának nem felelvén meg: igazgató-tanácsunk kimondja, hogy 1886. évi január 1-étől kezdve, minden körrendeletét az 1872. évi 720. szám alatt kelt határozatával hivatalos egyházi lap képen elősmert „Protestáns Közlöny“ útján teszi közzé s egyidejűleg beszünteti a körrendeleteknek az egyházmegyékhez, kollegiumokhoz és püspöki vizsgálat alatt álló egyházközségekhez irodai uton való megküldését.

Minden egyházi testületnek kötelességében állván a körrendeletekről tudomást szerezni s a körrendeletek könyvét megszerezni és megőrizni, midőn igazgató-tanácsunk ezen határozatáról az egyházi testületeket értesíti, egyidejűleg felhívja ezen egyházi lap támogatásával a körrendeletek megszerzésére.

Ezen egyházi hivatalos lap évenként bekötendő példányai a hivatalos körrendeletek könyvét fogják helyettesíteni s a rendeleteknek külön még a körrendeletek könyvébe beírása feleslegessé válik, mivel jövőre a püspöki hivatal körözüvényei is csakis ezen lapban tételnek közzé.

A hivatalos egyházi lapban közzé teendő körözüvények kiadásával járó költségek fedezésére a betöltés alá jövő papi és tanítói állomások intercalaris jövedelmeiből hordozandó mérsékelt hirdetési díj lesz fizetendő, igazgató-tanácsunk körözüvényei közzétételéért pedig az eddigelő a körrendeletek többszörösítésére fordított költségek utaltatnak ki.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület állandó igazgató-tanácsának
Kolozsvártt, 1885. december 4-én tartott üléséből.

Dr. Kolozsvári Sándor,
h. elnök.

Bodor Antal,
titkár.

Szives tudomásul.

1866. január 1-én átvesszem a „Protestáns Közlöny“ szerkesztését és kiadását.

Midőn tizenhat esztendővel ezelőtt megalapítottam az „Erdélyi Prot. Közlönyt“, csak annak a szükségnek akartam kifejezést adni, a melyet, ha lehet, ma még élénkebben érzek, mint akkor. A világ óriási léptekkel halad; a népek milliói szolidaritásban állanak egymással; gőz és villany, tudomány és művészet, szó, hang és betű által kicserélik egymással érzelmeiket, gondolataikat, törekvéseiket, aspiratioikat. A ki ma elrejtőzve, titokban akar lappangani, nem látja az eget és földet, melyek szövetségre lépve, munkálkodják az emberiség hivatásának megközelítését.

Azóta egy pár kézen ment keresztül e lap, de a vezérlő gondolat mindig ugyanaz maradt. És midőn most ismét az én kezembe kerül vissza, engedve főtiszt. püspök afa megbizásának, annak a felelősségnek tudatában vállalkozom, a melylyel tartozom e lapnak, melynek bölcsőjét én ringattam; tartozom anyaszentegyházunknak, melynek többsége bizalmával lekötölező állásra méltatott; és tartozom annak a melegen érzett kötelesség-tudásnak, hogy estvére hajló életemnek még munkabíró részét egész mivoltában akarom felajánlani annak a felséges czélnek, mely e fogalmakban nyer külső kifejezést: isten, vallás, protestáns egyház, magyar haza, magyar nemzet!

Mert nem kevesebbről, mint ez örökkévaló nagy dolgokról van szó.

Általában a tudományoknak, és különösen a természet-tudományoknak széles körben való elterjedése nagy mértékben megrendítelte a felületen járó nagy többség szívében az istenbe vetett hitet; a vallásos megnyugvás, az eszményi élet mogjutalmazásának reményét háttérbe szorították a reális világ látható eredményei, a mindent domináló haszon; a protestáns egyháznak egykor világokat hódító ereje, belső tartalma, lélekben mutatkozó szívsége ma már alig képezi azt az erős fundamentumot, melyen a magyar haza alkotmányossága nyugodott, mint erős bástyán és nemzetiségünk veszélyes ostromoknak van kitéve minden oldalról — méltatlanul.

Hát, ez így jól nem lehet.

Az istenbe vetett hit: alphája és omégája minden emberileg lehető szépnek és magasztosnak. A vallás: himpora a földi életnek, utmutatója az örökkévalóságnak. A protestáns egyház, ha igazán meg akar felelni felséges hivatásának: hű kifejezője kell hogy legyen az emberi szellem legszebb diadalmának, a lelkiismeret szabadságának. Ha a magyar haza elvész, ezeket is kárrá vallottuk, őseink hiában ontották vérüket. És ha zengzetes nyelvüinktől megfoszthatnának: lehetünk akkor akár flandriaiak, de magyarok többé, de Árpád népe többé nem leszünk.

Van-e magyar protestáns pap, van-e egyáltalában magyar ember, ki ezeket józan észszel és a resignatio

fatalismusával csak elképzelni is képes lehessen és meg ne feszítse minden még legparányibb anyagi, erkölcsi, szellemi erejét, hogy elmuljék tőlünk e keserű pohár?

És nekünk, az erdélyi ev. ref. egyházkerületnek, ezt még mélyebben kell éreznünk. Századokon keresztül véreztünk a magyar haza fennállásáért és a protestantismusért. És vértanui lettünk e két szent dolognak. Sok virágzó egyházunk törültetett el a földnek színéről; sok fogyatkozott meg a hívők számában; és a megmaradtak közül sok lett szegény. Egész vidékek lettek pusztasággá téve, melyeken nem hangzik magyar szó és kiirtott a magyar protestáns szellem. E pusztulásnak erős gátat kell vetnünk; sőt újabb hódításra indulnunk: „Pro patria!”

Ime, a „Protestáns Közlöny” magasztos feladata. — Szerkesztésére csak ama hitben és tudatban merek vállalkozni, mert vallom, hogy a legparányibb erő is vihet egy porszemet az Ur templomának felépítéséhez és mert lelkemben lobog a láng: szolgálni a szépnek, a jónak, a magasztosnak.

Ezekon kívül, ott vannak még egyházkerületünknek saját ügyei. És e tekintetben mindenkinek éreznie, látnia kell, hogy új idők küszöbén állunk: „in capite et membris.”

A Királyhágón tuli superintendentiákkal való unio szükségessé tette minden törvényeinknek gyökeres revisióját s ez által életet, szellemet lehelni a holt betűkbe. Az egyházmegyei közigazgatást olylyá tenni, hogy a formák szigorú megtartása mellett a lényeg kárba ne mehessen és ne szolgálhasson a henyeség és mulasztás takarójául. A fejlődésnek indult népiskoláztatást oly fokra emelni, hogy a legnagyobb rész élvezhesse a kulturának legalább elemeit. Fokozni a községi életet az által, hogy cselekvésre szólítjuk a közért való munkálkodás ösztönét, amaz evangyeliomi szeretetet, hogy egy dolgozzék mindenkiért, mindenki egyért és egyesüljünk az összetartozás amaz érzetében, hogy mindnyájunk lelkében egy a hit, egy a remény, egy a szeretet, mindnyáján Krisztuséi vagyunk.

Férfiakat megillető munka előtt állunk. Fölverni a Bethesda tavát, hadd, lássuk gyógyító erejét. Megtartani a meglevőt, visszaszerezni az elveszítettet. Nem rendeletek, leiratok, parancsszó által, mely hideg, merev és terméketlen, hanem a példa-adás felemelő lelkesedésével, mely hat, megtermékenyít és gyümölcsöt terem. Hivatásunk nem a hivatal-szoba pedanteriája, hanem a missionarius zaklatott clete, törődése, önfeláldozása. Megjeleni mindenütt, a hol szükség van; látni tulajdon szemekkel, lelkesedni és lelkesíteni mindenütt kicsinyek és nagyok, szegények és gazdagok között, tudván, hogy a magyar hazának és a protestantismusnak szolgálunk. Főpásztorunk jó példával jár elől, nekünk őt követni, nem csak hivatalos, hanem a legterheesebb imputatioval járó erkölcsi kötelességünk.

Ime, annak magyarázata, hogy lapunknak egy része „hivatalos.” Nem abban az értelemben, a mint ezt a politikai lapoknál megszoktuk. Itt nem hatalmi kérdésekről van szó, vagy befolyásról, vagy bizonyos eszméknek propágálásáról: mindnyájan „szent nép és királyi papság” vagyunk. Arról van szó, hogy vége szakadjon valahára, a gőz és villany századában, a gyalog-posta rendszernek, hogy hónapok mulva jusson el egy leirat, egy jegyzőkönyvi kivonat rendeltetése helyére. Arról van szó, hogy püspök afa, az állandó igazgató-tanács és az egyházmegyéék itt fogják közre adni mindazon leirataikat, missilis leveleiket, körölvényeiket, a melyek akár az egyetemes egyházkerületet, akár az egyházmegyéket, vagy azok községeit kötelezőleg illetik. Nem járnak hát ezután az egyháziak faluról-falura: elviszi a posta; és a lelkészeknek nem kell igató-könyv, elég egy index, mert nem csak a tartalom, hanem a teljes szöveg meglesz nyomtatásban. Tehát, munka és fáradság kimélés, hogy erejük javát hasznosabbra fordíthassák.

Ezen kívül lapunk teljesen „független.” Elmondhatja véleményét mindenki szabadon, ezért is viseljük a czimben a „protestans” jelzöt. Csupán a tisztességre és az irodalmi hangra leszünk tekintettel. Az elméleti fejtegetések, essay-szerű tanulmányok lapunk belső tartalmát fogják emelni, habár előnyt adunk a gyakorlati iránynak: az iskola poránál becsesebb előttünk az élet frissesége. Ki a mit tud, a mit tapasztal, elmondja, hogy hasznunkra fordíthassuk mindnyájan és legyünk egy test, egy lélek. Lapunk közvetítő akar lenni, mely elvezesse a vért az anyaszentegyház organismusának legtávolabb részébe is, hogy a sziv dobogjon fennen, magasan. Éppen ezért kiváló gondunk tárgya lesz a népnevelés érdeke, gymnasiumaink oktatás-ügye, mint „az egyház önfentartásának eszközei”, melyek „mindenestől az egyház testéhez tartoznak.” Valamint hogy kiterjesztjük figyelmünket a protestáns külföld egyházi mozgalmaira is, hogy olvasóinkat kellőleg tájékozthassuk.

Hogy lapunk célját megközelíthesse, eszközökre van szükségünk. Szellemi munkásokban sohasem volt hiány; de az anyagi támogatás sohasem volt megfelelő a cél nagyságának. Miért tagadnók? A „Protestáns Közlöny” fennállása mindig csak a kiadó-szerkesztő anyagi áldozatával volt lehetséges. Ez így tovább nem mehet. És ez az utolsó kísérlet, hogy lapunk ne csak éljen, de virágozzék; vagy meghaljon. Ha ezuttal sem részesül kellő támogatásban: akkor „kiáltó szó a pusztában” lenni nem fogunk; megszüntetjük végsőképpen. Roszul fog esni, hogy én temessem el, ki bölcsőjénél állottam; de az én koromban már meg szoktak nyugodni a változhatatlanban.

Pedig, a fönnebb mondottakból mindenki meggyőződhetik, hogy e lapra égető szükség van. De meg kell győződnie arról is, hogy ez nem csupán a papok dolga. Háromszázötvenezer reformatus teszi egyházkerületünket. Ötszáz anyaegyház; tizennégy város; nyolczvan egyházmegyei gondnok, majdnem annyi világi egyházkerületi képviselő; a földbirtokosok egy nagy része és sok vagyonos polgár: mindezeket nem érdekli-e az erdélyi ev. ref. egyházkerület sorsa, állása, törvényhozása és kormányzata; nem érdekli-e az erdélyi magyar protestáns szellem fejlődése és az a hatás, melyet gyakorol a magyarosodásra és így a magyar haza fennállására?

Lehetetlen az! Ezt elhinni, annyi volna, mint abdicálni arról a magas méltóságról, melyet a protestáns szellemhez való tántoríthatatlan ragaszkodás és a magyar hazáért való önfeláldozó szeretet foglal magában.

Csak buzgóságra, csak apostolokra van szükség és tömegesen fogják meghozni a csekély áldozatot, ha ugyan áldozat. Bizodalmasan kérjük fel hát esperes- és paptársainkat és minden ügybarátot, hogy lapunk érdekében szellemileg és anyagilag közreműködni és annak terjesztésében minden tisztességes eszközzel hatni sziveskedjenek. A pártolás mértékének arányában, az egykor kedvezően fogadott „Prédikatori tár” folytatása is szívéünkön fekszik és örömeinkre szolgálna, ha megvalósíthatnók.

Becsületos munkára vállalkozván: ígéretekkel nem csábitunk senkit. Zászlónk szenttelen; törekvésünk nemes, hazafias; a cél szent: Isten áldása el nem maradhat. Isten áldása a jókkal!

Előfizetési árak:

Egész évre	6 frt.
Félévre	3 frt.
Negyedévre	1 frt 50 kr.

Lapunk egész oeconomiaja változáson menvén keresztül, hogy az akadályokat legyőzhessük, szívesen kérjük pártolóinkat, hogy az előfizetési pénzeket — legkönnyebb: **posta-utalvánnyal** — teljes czimmal, a lakás és utolsó-posta megnevezésével, **mielőbb**, külmagyar-utca, 9. sz. beküldeni sziveskedjenek.

Kolozsvártt, decz. 1. 1885.

Szász Gerő.*)

Visszatekintés.

M.-Bodon, 1885. nov. hava.

(Vége.)

Az állás, melyre helyezteténk, sokat követel tőlünk, napról-napra szaporodik a teher vállainkon. Haza, egyház, társadalom, vallás-erkölcsi élet legnagyobb várározással reánk tekintenek. Az élet küzdelmei, a sors mostohaságai, a létfentartás, a mindennapi kenyér utáni futkosás gondjai, családkunkkal szemben a felelősség sulya ezer és egy alakban teszik próbára testünk lelki és fizikai erejét. Lelkünk nemesebb része a lelkesedés, agyunk fenkölt gondolata kifáradva, szárnya szegetten hullnak alá, ha nincs a mi koronként megmozgassa, újra forrásba hozza azokat. Lassanként elfásulunk, közönyösek leszünk nemcsak az általános érdekű társadalmi kérdések, de még a ránk bizottak elvégzésével szemben is. A közöny pedig megöl, nem előre, de visszafelé viszen. Egyforma lesz előttünk mindennap, ha nincs a földi gondok között zaklatott léleknek egy-egy nyugodt pillanata, melyben lerázva magáról a különböző kellemetlen benyomásokat, felövedze magát Krisztusi erély és megadással. A szellem elfárad, a megélhetés gondjainak tusáiban élte megtompul, nem bírja meg többé az erősebb gondolatot, ha nincsen a mi koronként vissza vezesse ahoz a tűzhelyhez, honnan elindult a pálya szerint elébe szabott munkára.

Ilyen körülmények között közülünk sokan nem tudnak vagy nem akarnak a szellemi élet ébrentartása, hivatalos állásukban a tudni valókért áldozatot hozni. Kell létrejönnie hát bizonyos kényszernek, mely részben legalább kötelességünkre emlékeztessen, megadja az alkalmat arra, hogy a szükséges tudnivalók birtokába juthassunk s szellemi életünket koronként felfrissítse. Ezt várom én s talán joggal egy az említett

alapokon szerkesztett vegyes tartalmu szakköz-
lönytől.

E tekintetben kiket illet a kezdeményezés joga? Első sorban érdemes püspökünket, ki a „Protestáns Közlöny“ felett keletkezése perczétől fogva mindig apai gonddal őrködött. Az ő szavára feltámad a lelkesedés, teremni fog a sok jó gondolat, sorakoznak a lap körül szellemi harczosok. Másodsorban az igazgató-tanácsot s közvetítése folytán a kerületi közgyűlést.

Sok szegény papnak asztalán a szorosabb értelemben vett hivatalára szükséges kézi könyveken kívül az egy naptárral — kalendarium — találkoznak. Ez az egyedüli, mi évről-évre megújul azon, ebből aztán tudjon meg mindent a mi megtudni való. Ha megnőttek az igények, a teendők száma felszaporodott, legyen legalább minden pap kezébe bár egy szakközlöny, melyből megtudhasson annyit, mennyi a napról-napra felmerülő igényekkel szemben hivatala folytatására szükséges, s nyerjen annyi táplálékot bár, megnyit ma már, minden szegénységünk mellett is, megkövetel tőlünk a protestántismus szelleme.

Kiké legyen a munka? Mindazoké, kik erre egyházkerületünkben szellemi erővel rendelkeznek. Hanem aztán kell ehez a munkához közös akarat, egy célra törekvés s jó adag kötelességérzet is; a mennyiben azoktól, kiknek több adatott többet is várunk. És e tekintetben nagy megnyugvásunkra szolgálna mindnyájunknak, ha a pályafutását 2 év óta bevégzett „Szemle“ szellemi munkásai feltörnék a hallgatás zárját s elfogadnák a „Protestáns Közlöny“ szerkesztősége részéről a kinyujtva tartott baráti jobbot s közös erővel sorakoznának említett lap körül váll vett munkára. Azokat az érdekeket, melyek mindnyájunk érdekei, személyes érdekeinknek soha sem szabad áldozatul dobní.

*) A helybeli politikai lapokat szívesen kérem, hogy e fölhívást közölni sziveskedjenek.

Én bizom a jobb jövőben, remélek az intező körök bölcsességétől igen sokat s mindenek felett hinni szeretem azt: miszerint egyházkerületünk, — különösen szegényebb papjai, azoknak a műveltség színvonalára emelése s azon való megtartásáért, a menynyire lehetséges — törvényes uton gondoskodni fog arról, hogy egy vegyes tartalmu gyakorlati szakközlöny egyetlen egy paptársamnak se hiányozzék asztaláról. Ha jó a vezér s szakmájában otthon van, kicsiny sereggel is — ha fegyelmezve van már — csodákat művelhet. Ugy de ez megfordítva is áll: ha nincs, a ki tüzet, lelket öntsön és rendet tartson a legénység között, legyen bármily nagyszámu a sereg, az ellenfél hamar elbánik vele. Egyházkerületünknek nemcsak jó vezérekre, de jó közkatonákra is szüksége van, ezek képzése pedig a vezérek kötelelessége; annyival inkább, mert ezek a közkatonák aztán a nagy néptömeg egyes csapatvezérei, kik által az erkölcsi világfejlés napról-napra nagyobb lendületet kell hogy nyerjen.

Adja isten, hogy ugy legyen s e tekintetben már a közel jövőben kívánni való ne maradjon fenn!

NEMES ÁRPÁD,
ref. pap.

Püspöki látogatás.

Ismételve alkalma volt anyaszentegyházunknak látni fáradhatlan, tevékeny püspökét azon maga elé tüzött üdvös feladata teljesítésében eljárni, hogy egyes hanyatló egyházunkat sorvasztó sebeket saját szemével megvizsgálva azok orvoslásáról a helyi körülmények fontolóra vétele mellett, s ha szükséges a seb kivágásával is azonnal gondoskodjék; s míg egyfelől sietve megy felemelő karját nyújtani az ingadozóknak, másfelől készséggel vesz részt az egyház felépültén hálálkodók örömeiben.

Az egyetemes convent tanácskozásából haza tértével megpihenésre sem hagyva időt, november 28-án györgyfalvi egyházközségünk meglátogatására szállott ki. Szívélyes üdvözlétre összesereglett hiveinkhez az egyházközség szellemi és anyagi fejlődése végett összetartásra, békés egyetértésre s áldozatkészségtől megszentelt közös munkálkodásra buzdító szavakat intézett s ezt követőleg rendes presbiteri gyűlést tartott. Az egyházközség több tagja és lelkésze között tapasztalt feszült viszony s annak okai felől a tájékoztatást megszerelve, az egyetleenség meggátlására intézkedéseit megtette, melyek teljes megnyugvással s a kölcsönös kiengesztelődés megható nyilvánításával fogadtattak.

A főpásztori meleg buzdításra elhatározta az egyházközség kicsiny és teljesen rozszant fa temploma helyett a majdnem 1000 lelket számláló egyház népességének megfelelő kő templom építését s Gombás József birtokos s megválasztott curator elnöklete alatt megalakította a templom építést vezető bizottságot s megtették az intézkedések az előmunkálatok foganatba vétele iránt.

Az egyház vagyoni ügyeinek vizsgálása alkalmával sajnosan tapasztaltatott az egyházi tőkék elhelyezése kö-

rül számos egyházunkban divó azon szabályellenes eljárás káros hatása, hogy az egyház tőke-pénzei két, négy, öt frt apró részletekben szétforgácsolva biztosítatlanul adattak ki, a helyett, hogy az e tekintetben fennálló utasítás értelmében a még régebben kiadott ily kölcsönök is felhajtattak s 100 frtot meghaladó részletekben zálogjogi biztosítékra helyeztetett volna el s az adósok egyrészének elszegényedése miatt a tőkék egyrészének felhajtása nagyon kétségessé vált s miután az egyházmegei visitatio is elmulasztotta ezen szabályellenes eljárás megszüntetése végett intézkedni: meghagyatott a papnak és számadó gondnoknak személyes felelősségük terhe alatt a követelések gyors felhajtása s az építés megkezdéseig takarékpénztárba helyezése.

A papi ház is silány állapotban lévén, felhivatott az egyházközség alap gyűjtésére a mulhatatlanul szükséges javítások megtétele végett.

A 200-at meghaladó hitsorsos tankötelesek közül az állami iskolába 56 rendes és 6 ismétlő jár, a katolikus pap által fenntartott iskolába 57 gyermek iratott be, a tankötelesek többi része pedig nem iratkozott bé s nem jár iskolába, a katolikus népiskolába beirattott gyermekek pontatlanul járnak fel; minek legfőbb oka a mulasztók rendes feljelentésének elmellőzésén kívül az, hogy a beirattott tanulóknak még fele részét sem képes a tanszoba befogadni. Megtették az intézkedések hitfelekezeteinkhöz tartozó tankötelesek rendes iskoláztatása végett.

Meglátogatta Főpásztorunk az állami iskolákat a jó igyekezetű tanulók között hit- és erkölcsiani könyveket osztott ki s az állami tanító kezéhez letéve egy kis öszszegyet bocsátott rendelkezésre a gyengén ruházott gyermekek segélyezésére. Gombás József vendégszerető házától szívélyes búcsuvétel után Főpásztorunk Ajton községébe távozott.

Az ajtoni egyházközség tagjai Főpásztorunkat teljes ünnepélyességgel s örömteljes lelkesedéssel fogadta; buzgó s tevékeny papja Kolozsvári Antala számos csapások rövid felsorolásával találóan tüntette fel ez egyházat úgy mint a mely a megpróbáltatások által összetartásra serkentő szeretet lelke által megerősödve emelkedett ki hamvaiból; Főpásztorunk az egyház fölépültén örömet kifejező s továbbra is egyetértő buzgalkodásra serkentő válasza után mlg. br. Györfy Géza birtokos, mint Zeyk Károly házigazda és egyházi gondnok helyettesse üdvözölte, majd a hitsorsosaink női tisztelgői nyújtottak át egy díszes virágcsokrot örömük kifejezéseül.

A következő napon Főpásztorunk a megújított s most épített díszes tornyu templomban a szép számmal egybegyült haligatóknak emelkedett szellemű beszédet tartott s a helybeli pap segédkezése mellett urvacsorát osztott. Majd a presbiterium jelentésében megvizsgálta az egyházat, melynek szellemi s anyagi ügyeit dicséretes rendben s folyton fejlődő állapotban találta; megvizsgálta a felekezeti iskolát, melynek hiányzó taneszközeit kiegészítette s az egybegyült tanulók jobbainak buzdító szavak kíséretében énekes és erkölcsiani könyveket osztott szét s ugy a birtokosságnak s általában az egyháztagoknak, mint a lelkésznek, elősmerését fejezte ki ezen alig másfél évtizzel ezelőtt fennállásában megingott egyháznak ily példás rendben hozataláért.

r. l.

TÁRCZA.

A halhatatlanság hite Izrael vallásában.

— Tanulmány. —

(Vége.)

És Izrael át is vette a persáktól az egyéni halhatatlanság hitét. Azt azonban, hogy mikor, melyik évben, vagy melyik században vette át, kimutatni nem tudjuk, annyit azonban, az előadottak után, következtethetünk, hogy a persákkal való érintkezés után, hamar át kellett vegye. A Predikátoros könyv írója, ki a harmadik század végén élt, ismeri e hitet, mint a mely Izraelben él, de ő maga nem osztja. Hanem abból, hogy ily későn akadunk nyomaira s. még ekkor is nem általános, elhamarkodott dolog volna azt következtetni, hogy tehát az izraeliták, a persákkal való érintkezés után nagyon későre vették át. A szenvedők, nyomorultak és szegények keble mindig alkalmasabb és fogékonyabb talaj az ilyesmi iránt, mint azé, a ki a fény és gazdagság, a gondnélküliség és a gyönyörök karjai között nő fel. A szegények, nyomorultak és szenvedők bizonyára meg voltak Izraelben is s lelkök bizonyára fogékony volt a halhatatlanság hite iránt, de ha a Kohelet előkelő származású, fényben és gazdagságban felnőtt írójának lelke fogékonytalan arra, azon épen nem csudálkozhatunk, annál is inkább, mert pessimistikus világnézete mellett, vajmi nehezen fér meg, de, mert az arisztokraták most, mint hajdan, nagyon irtóztak a néptől valamit átvenni. Azt pedig, hogy először a népnél talált fogékony talajra, azt hiszem, mindenki elhiszi és vallja. Ez az oka annak is, hogy a fogság után a harmadik század végeig létrejött irodalmi termékekben semmi nyomát nem találjuk. Arra, hogy egy eszme egy egész nemzettestbe átmenjen, nagyon sok idő kell, különösen, ha oly érzékies és a tapasztalattal anynyira ellenkezni látszó kifejezési alakba van burkolva, mint a zsidók egyéni halhatatlansági hite, a mit később látni fogunk.

A halhatatlanság hitének tovább terjedését és általánossá léételét, különösen az írástudók működése és a héber bölcsészet (kochma) hatása mozdította elő. De mondhatjuk, hogy befolyt arra a próféta kihalása is. A fogság után a próféták letűntek a szereplési szinterről, idejük lejárt; a nemzet megtanulta a fogságban, csak egyedül Jáhvét imádni. Ha hallja is olykor egy-egy hangját, az a hajdani nagyságnak és dicsőségnek csak halvány, pislogó fénye. Mig a próféták voltak a vallás-erkölcsi élet zászlóvivői, addig az egyén merőben háttérbe volt szorítva, nem tudott a maga erkölcsi értékének tudatára emelkedni, mert a próféták tanításai, intései, buzdításai, nem az egyénre, hanem a nemzet egészére voltak irányulva. Ha pedig az egyén egyéniségének erkölcsi tudatára nem jut, akkor keble, a halhatatlanság hite iránt, nem is áhítozhatik.

A vallás-erkölcsi élet vezetését, a fogság után, az írástudók vették kezökbe. Ezek a népet folytonosan oktatták, tanították, azoknak jó és balsorsukban osztályrészesei voltak. Oktatásaik és tanításaik által az egyének szívébe az erkölcsiség magvait elhintették s ezáltal az egyén erkölcsi tudatát és becsét emelték. Ha pedig egyszer felébred az egyénben az erkölcsi „én“-tudat, akkor természetesen fel a halhatatlanság utáni vágy is. Az erkölcsös ember törekszik a jót, az erkölcsi eszirányt meg-

valósítani, de átlátja, hogy azt ez életben nem lehet és így vágyódik oda, hol azt megvalósíthatja.

Ilyen, ehhez hasonló befolyása volt a héber bölcsészetnek is. Csakhogy a kochma, a mellett, hogy az erkölcsiséget fejlesztette s az egyén erkölcsi tudatát emelte, igyekezett a partikularizmus vaslánczait szétszakgatni, azt a nemzetet, mely csak önmagát ismerte és bálványozta, a nem zsidót pedig lenézte és megvetette, igyekezett az általános erkölcsi tudatára emelni, vagyis oda fejleszteni, hogy ismerje el, miszerint minden embernek és minden nemzetnek egyenlő jogai vannak az erkölcsi világrendben. Ezt a nagy igazságot a héber bölcsészet emlőin felnőtt názárethi próféta hangoztatta először a világnak.

Az írástudók működésének és a héber bölcsészet hatásának határozott és világos nyomai akadunk a Dániel könyvében, melynek írója, a második század első felének a végén élt. Ez író a halhatatlanság hitét teljesen osztja. „És sokan azok közül, kik a föld porában alusznak, felszerkennek, némelyek örök életre, mások pedig örök kárhozatra“ — mondja a 12-ik rész 2-ik versében. E szavakban, kétségtelenül az egyéni halhatatlanság hite van kifejezve. Lesznek a meghaltak között olyanok, a kik örök életre és olyanok, a kik örök kárhozatra ébrednek. Imé, a halhatatlanság hite már mekkora tért hódított, még a miveltek osztályában is vannak követői! De hogy az, még a Jézus idejében sem volt általános, mutatja az, hogy a Sadduceusok még akkor sem vallották.

Es ha már most azt kérdezzük: milyen volt ez a halhatatlansági hit? — a Dániel könyve fent említett szavaiból, könnyen megadhatjuk a feleletet. Ama pár szóban „a kik a föld porában alusznak, felszerkennek“ — elég világosan ki van fejezve a testi feltámadás s ennél fogva a testi halhatatlanság. Az, hogy ily durva és érzéki köntösbe van a feltámadás, illetőleg a halhatatlanság eszméje öltöztetve, az volt az oka annak, hogy oly lassan terjedt s hogy a Sadduceusok még a Jézus idejében is ocsmány és képtelen dolognak tartják e hitet. De az örök élet javai után sovárgó lélek még a képtelenségnek látszó dolgot is inkább elfogadja, minthogy az örökkévalóságról, a halhatatlanságról lemondjon.

Ma is vannak olyanok, kik ily testi értelemben hiszik a halhatatlanságot; az igaz, hogy képtelenséget hisznek, de azért tisztelettel kell meghajoljunk előttök, mert az örök élet javai után sovárognán, hisznek; mig ellenben azokat, a kik azért, mert testi halhatatlanságnál egyebet nem tudnak képzelni, a halhatatlanság hitét elvetik és tagadják, méltán érheti azon vád, hogy a külsőért eldobják a belsőt, az anyagért megtagadják a szellemet, a tökéletlen és muló alakért az örökkévalóságot. Ám lássák! „A ki hiszen az él, a ki nem hiszen az már elkárhozott“ — mondja a negyedik evangélium írója — és ez nagy igazság volt és lesz mindenkoron.

KISS SÁNDOR.

Sepsi ev. ref. egyházmegyéből.

Sepsi ref. egyházmegyénk 1885. nov. 25-ki közgyűlésének említésre méltóbb tárgyait közlöm az érdeklődő t. közönséggel.

A gyűlés megnyitása, a legközelebbi gyűlés jegyzőkönyvének felolvasása, esperesi jelentés, az egyházmegyei tanács időközi ügykezeléséről, aljegyző Kis Albert által tett előterjesztés, a sorrend megállapítása után: esperes

Csiszér Gábor 6 éves cyclusa után lemondva, miután ellenjelölt se nem jelentkezett, se nem jelöltetett, t. Ujvárosy József algondnok ur indítványára időnyeres tekintetéből 6 évre felkiáltás utján újból megválasztatott.

Esperes aa székét elfoglalva, újból tárgyalatott a mlgs. Igazgatótanácsnak a kálnoki szolgálatban levő lelkes és özvegy lelkész között fenforgó vitás ügyben tett leirata, melynek folytán az özvegy részére véglegesen eldöntetett az ügy.

Ezután direktor Nagy Sándor számol be az 1885-ik évben fölszedett, különböző rendeltetésű pénzekről, bevétel- és kiadásairól, mely szerint 37 kr van még kezén. Szintugy ő, mint egyszersmind tanügyi előadó, behatólag kívánva fölmutatni a népoktatási ügy általános képét, a mit azonban csak töredékesen tehetett, miután némely lelkészek vagy épen nem, vagy hiányosan tettek hozzá jelentést. Azonban személyesen s a helyszínén szerzett tapasztalatai nyomán minőségi sorrendben és csoportokban tünteti föl — előnyei és hátrányaival az egyes felekezeti, községi vagy állami népiskolákat. Mirek folytán a mulasztó lelkészek komolyan felszólítottak záros határidő alatt jelentést tenni; a tanügyi előadónak pedig elismerés szavaztatik.

Előterjeszti a gazdasági ügyek előadója Magyar Károly az „Erdélyi közművelődési egyesület“ felhívására véleményét, mely szerint ajánlja, hogy *Sepsi ref. egyházmegyének, mint alapító, 100 frttal lépjen be az egyesületbe.* Az indítvány lényege egyhangulag elfogadtatott. Csak a 100 frt kifizetésének „miként“-je keltett élénk vitát, — miután az egyházmegyének, mint ilyennek, nincs rendelkezés alatti pénze, melynek folytán abban lőu megállapodás, hogy a gyűlés tagjai erkölcsileg kötelezik magukat tehetségükhez mérve adakozni s e célból azonnal ki is tétetett az aláírási ív, a melyen aláírtak s tényleg ki is fizettek: Wén Mihály ref. lelkész 10 frt, Ujvárosy József algondnok 2 frt, Nagy Sándor direktor 2 forint, Havadtói Mihály, Zágoni Pál lelkészek 2—2 frt, Joós Elek e.-megyei képviselő 2 frt, Csiszér Gábor esperes 1 frt, Gáspár Albert lelkész 1 frt, Rápolti Mózes e.-m. képv. 1 frt, Kisantal Sámuel, Dénes Antal, Barthos László és N. N. 50—50 krt. Összesen 25 — huszonöt forintot. A pénzek illetékes helyre leendő felküldésére s a gyűjtés további eszközzésére megbízott Nagy Sándor direktor atyánkfia.

Legvégül egynehány — inkább helyi érdekű kérés és indítvány letárgyalása után a gyűlés szétoszlott, — gondolná a szives olvasó, hogy disz- vagy közebedre nem! hanem, hogy egyenként vagy csoportosan megébedeljen. Bizony pedig az ily ritkább alkalmat igen üdvös lenne — régi szokás szerint — egy kis kedvderítő társas ebéddel megfűszerezni, s a jó alkalmat, a mikor a világi és egyházi elem feszélytelenebbül társaloghatna s válthatna egymással eszmét, igen kívánatos lett volna most is megragadni; mert hiába, izolálva gyöngék vagyunk s csak az „unitis viribus“ lobogója és jelszó alatt boldogulhatunk!

Egy közgyűlési tag.

Vidéki élet.

Csermek, 1885. nov. 22.

Egy rég óhajtott vágyunk megvalósítása felől merítettünk mai napon újabb reménységet, a midőn is Szolnok-Dobokamegye csáki-gorbói járásában elszórtan élő s különösen a járás székhelyén Cs. Gorbón mintegy 40 lel-

ket számláló ref. vallásu hiveink, részint a távolság, részint a különböző hivatali elfoglalások miatt ritkán szakíthatnak arra időt, hogy a 21 kilométer távolságra levő pánccécehi anyaegyház templomát meglátogathassák és időnként vallásos vigasztalásba részesülhessenek. Pánccécehi egyházunk ügybuzgó lelkésze tiszteletes Miklósi József ur, személyes megjelenése és ajánlata folytán azon megállapodásra jutottunk, hogy az anyaegyházról legtávolabb lakó hitsorsosainknak az év különböző nevezetesebb ünnepei alkalmával a hely színén tartandó istenitisztelet tartása által alkalom adassék az egyházi vallás-erkölcsi élet gyakorlására.

Ily értelemben Miklósi József pánccécehi lelkész ur, vallási és hazafiúi érzetből buzdítva, felhívás folytán megjelenve, urvacora osztással egybekötött isteni tiszteletet tartott, a midőn hitsorsosaink közül számosan megjelenve, a korszerű hatásos egyházi beszéd megtartása és urvacora osztás után lelki vigasztalással, azon édes reménnyel távoztunk lakásunk helyére, hogy az ily lelketemelő ünnepélyek időnkénti megújítása által vallás-erkölcsi és nemzetiségi életünk szent hajlékának további építéséhez bár perszem hordásával mi is közreműködhetünk, a hit boldogít, s nemcsak lelki, de anyagi életünk viszontagságai közt is egyedül képes valódi megnyugvást adni.

tisztelettel
PATÁKY DÁNIEL,
egyh. gond.

KÜLÖNFÉLÉK.

Kolozsvár, 1885. december 5.

— Szerkesztő-változás. Az „Erdélyi Protestáns Közlöny“ szerkesztését 1886. január 1-től nt. Szász Gerő egyházkerületi főjegyző ur veszi át. Midőn ez örömhirt tudatnók, fölhívjuk olvasóink figyelmét a lap elején levő nyilatkozatokra s egyszersmind azon kérést csatoljuk itt is, kegyeskedjenek a változott viszonyokra tekintettel, a megújult lapot szíves pártfogásban részesíteni, *terjeszteni.*

— „Tisza Kálmán a protestáns“ czim alatt hosszabb cikket irt Szász Béla a „Köl. Közl.“-ben a miniszter jubileuma alkalmából. „Ő — írja többek közt a cikk — felekezetének, a szívós, nemzeties kulturára, önálló szabadságra és áldozni tudó, autonom munkáiban fáradhatatlan kitartásra hivatott és utalt magyar protestántismusnak is fényes példát mutatott ama magas rendű elhivatás körében, a melyre a végzet, a magyarok istene a magyar prot. egyházat nemzeti és emberiségi küldetésre szólította.“

— A vallásügyi miniszter nálunk. Trefer Ágoston vallásügyi miniszter ur közelebbről azt az ígéretet tette egy küldöttség előtt, hogy jövő tavasszal belátogat Erdélybe, s különösen a székelységhez, megismereni hiányait. Egy kicsit mégis késő ez a — „megismerés“, tiz év után. De jobb későn, mint soha.

— Közművelődési egyesületünk munkaprogrammjából bő kivonatot közöl a „Debreczeni Prot. Lap“ legutóbbi száma.

— **Egyházaink s a cultur-egylet.** *A szilagy-szolnoki* egyházmegye okt. 13-án Zilahon tartott ülésén 100 frttal alapító lett. Nagy László esperes a fia elnökölte alatt és indítványára. *A hunyadmegyei* ref. papság szintén alapító lett 100 frttal. Bartha Lajos esperes a fia az összeget beküldte. *Sepsii* ref. egyházmegye (l. tudósításunkat) szintén 100 frttal lett alapító. Ugyanannyival a *sarkadi* (Biharmegye) ref. egyházközség. — *Thomay* József szegedi ref. lelkész 6 pártoló tagot szerzett az egyletnek, a *szalócz-végtelkei* ref. egyház hívei pedig 2 frtot gyűjtöttek.

— **Br. Kemény Gábor** főgondnok a múlt héten Sárospatakon járt, a vizsabayozási viszonyok tanulmányozása végett. Ez alkalommal a főiskola képviselőleg tisztelgett a főgondnoknál, az akadémiai és gymnasiumi igazgatók és a szakelnökök személyében. Ő excellentiája igen rokonszenvesen nyilatkozott a főiskoláról s élénk érdeklődéssel tudakozódott annak anyagi és szellemi viszonyai felől.

— **Révész Bálint** nov. 29-én ünnepélyesen megnyitotta a battonyai egyesült protestáns egyházban a most felépített templomot.

— **Könyvészet.** Közeledvén az ünnepek, szerkesztőségünkhöz gazdag kimutatásai érkeznek a könyvpiacnak. Ismertetni fogjuk.

Hivatalos rész.

Mindenik egyházmegye t. esperesének.

Sepsi egyházmegyénk közgyűlése felfejtve azt, hogy egyes években részint a gabona árak csökkenése, részint terméketlenség miatt a befolyó papi fizetés jóval csekélyebb értéket képvisel az 1878. és 1880. évben eszkö-

zölt összeírások alkalmával megállapított becsértéknél, mind a mellett a papok IV. osztályu kereseti adójuk ki-róvása alkalmával az összeírásakor megállapított becsérték után róvják ki adójukat: azon indítványt terjesztette a f. évi szeptember 20. és következő napjain tartott egyházkerületi közgyűlés elé, hogy a papi jövedelmek újabb megbecslése rendeltessék el.

A főt. egyházkerületi közgyűlés 101. szám alatt kelt határozatával szükség felettinek mondotta ki a papi fizetések újabb megbecslését azon indokból, mert a papi fizetések hivatalos kimutatásának törvényes tíz éves cyclusa még nem telt le, sem a kiigazítás szüksége több egyházmegyéből kimutatva nem lett: mindazonáltal, hogy a felmerülő szükségeken segíteni lehessen, megbizta igazgató tanácsunkat, hogy körlevélben hívja fel az egyházmegyéket az illető egyházközségek utasítására, hogy a mely papi fizetéseknek ily szempontból való újabb megállapítása szükséges, e megállapítást az egyházmegyék és igazgató tanácsunk eszközöljék.

Igazgató tanácsunk felhívja a tiszteletes esperes urakat, hogy ez értelemben utasítsák az egyházmegyékben levő egyházközségeket s az azok által teendő felterjesztések jelzett irányban való elintézése végett ide tegyenek véleményes jelentést. — Az erdélyi ev. ref. egyházkerület állandó igazgató tanácsától Kolozsvárrt, 1885. november 20-án. Elnökhelyettes: Dr. Kolozsvári Sándor, Bodor Antal titkár.

Szerkesztő postája.

Sepsi-Szentgyörgy. Mint látható, már kaptunk részletes tudósítást. — *Tavaszy József.* A jövő számban föltétlenül. — *Rustikus.* A szánalom és az igazság viaskodik a szívben. — *Papvásár.* Nem feleedtük és nem feleddük. — *g. j.* — Szintén jövő számunkban. — *Több költemény.* Nem adhatók.

Rendkívüli árleszállítás.

Következő elsőrendű egyházi írók jeles műveit, hogy azok nagyobb elterjedést nyerjenek, rövid időre tetemesen leszállítom, ezentúl a régi magas bolti ár lép ismét életbe.

Tompa M. Egyházi beszédek 2 kötet, 3 frt 28 kr helyett csak 1 frt 60 kr.
Tompa M. Halotti emlékbeszédek (orációk) 1 frt 60 kr helyett csak 80 kr.
Könyves Tóth K. A koporsónál közönséges és alkalmi halotti imák díszes kötésben 2 frt 40 kr helyett csak 1 frt 20 kr.
Gyöngyösy S. Magyar prot. egyh. szónoklatok, ünnepi, alkalmi, közönséges és gyászbeszédek 4 kötet 7 frt 20 kr helyett csak 3 frt.
Kún B. (Superint.) Egyh. szónoklattan. 80 kr. helyett csak 40 kr.

Nemes Beni. Népszerű egyh. beszédek 1 frt 20 kr helyett csak 60 kr.
Sarakonyi K. Biblia-magyarázatok a szöszéken, 2 kötet 3 frt 60 kr helyett csak 1 frt 80 kr.
Zsombory G. Korszerű egyh. beszédek, 2 kötet 2 forint 40 kr helyett csak 1 frt 20 kr.
Nikházy L. Huszonkét közönséges egyházi beszéd 1 frt 30 kr helyett csak 60 kr.
Filep M. Buzgóság oltára, imák és fohászok, diszkötés, aranyvágás, 2 frt helyett csak 1 frt.
Filep E. Temetési énekek 1 forint 30 kr helyett csak 60 kr.

☞ Az egész 17 kötetből álló gyűjteményt egyszerre véve meg, 27 frt helyett csak 10 frtért adom. ☜
 Miskolcz, 1885. november hó.

3—3

Ferenczi B.
 kiadó-könyvvarus.

PROTESTÁNS KÖZLÖNY

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETILAP.

MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP.

SZERKESZTŐSÉGI SZÁLLÁS:

b.-farkas-utca 16. szám, hova a lap szellemi ügyeit illető küldemények a szerkesztő nevére címzendők.

ELŐFIZETÉSI ÁR:

Egész évre 6 frt, félévre 3 frt, évnegyedre 1 frt 50 kr.

HIRDETÉSI DIJ:

Egy négyszög centiméternyi tér egyszeri hirdetésnél 3 kr.

KÉZIRATOK NEM ADATNAK VISSZA.

KIADÓHIVATAL:

„Magyar Polgár” nyomdája, b.-közép-utca 4. sz., hova az előzetések és hirdetési díjak küldendők.

FELELŐS SZERKESZTŐ: SÁNDOR JÓZSEF. — KIADÓ: AJTAI K. ALBERT.

Tartalom: Egy szerény indítvány. (Tavaszy Józseftől.) — A püspök Déván. — Papvásár. — Kötelező kepeváltság. (Menyhárt Andrástól.) — A marosi egyházmegye őszi közgyűlése. — Az áll. igazgató-tanács üléséből. — Különfélék. — Püspöki körözüvények.

Egy szerény indítvány.

Ezen hó 1-én ünnepeltük meg a reformáció évfordulóját. Ünnepelte, hiszem, nemcsak felsőbb rendelet következtében, hanem a nagy nap jelentőségének teljes átérzésével a reformált Sion nagy része. Mert nincs szó, mely az emberben annyira mély érzelmet, annyira magasztos eszmét keltene fel, mint ez: reformáció. Ami a művészetek történetében a renaissance, a földirat mezéjén a Columbus és utódjainak felfedezése, a természettudományok terén a gőz és villany az a társadalmi téren a reformáció. A vallásban a külső formalizmus helyébe a benső vallásosság ültetése; az erkölcsstanban az egyéni felelősségre alapított mély és valódi erkölcsi komolyság érvényre juttatása; a tudományban a szabad vizsgálódás jogosultságának elismerése, mely által az még csak nem is sejtett, magas fejlődést nyert. Ha a zsidósággal szemben a keresztyénség, mint a külső törvény és benső hit áll szemben: úgy a keresztyénség kebelében a katholicizmus és protestantizmus, mint a kis és nagykorúság időszak, következnek egymás után, mely processusban a lélek lassanként leveti a külső befolyások nyugzó hatását, kinő a járszalagon vezetés alól, és a szentlélek bizonyágtételére alapult benső meggyőződés állapotára jut. A reformáció egy szóval jelenti: az individualizmus jogainak helyreállítása által az egész társadalmi életben a teljes megújodást.

Éreznie kell hát minden protestánsnak a reformáció jelentőségét. Mélyen kell éreznie. Oly

mélyen, hogy érette, ha kell, mindent feláldozni kész legyen.

És már most őszintén valljuk be, hogy a ki e tekintetben komolyan vizsgálódik, fájdalmas csalódáson kell átesnie. A mi protestáns közönségünk tudatába nincs elég mélyen bevésődve a reformáció jelentősége. Sőt mondjuk ki őszintén, ha fáj is, hogy sokan még azok sem fogják fel igazán azt, kik hivatva volnának a közönség szívébe bevésni. De e tekintetben mostanig igen keveset is tettünk. Régebben koronként egyik vagy másik reformátor születési, vagy halálzási napján tartatott egy-egy emlékünnepe. Később, de csak a közel mult időben, elrendeltetett, hogy minden október 31-ét követő vasárnapon tartassék reformatiót tárgyazó beszéd, s egyszersmind hivassanak fel a hivek adakozásra a domestica cassa gyarapítására. Eltekintve attól, hogy szerencsés gondolat-e egy még gyöngékedő köztudat erősítését mindjárt adakozásra való felhívással összekötni: ki kell mondanunk azt, hogy a tett intézkedés nem elég, tovább kell menni, többet kell tenni. Oly intézkedés szükséges e tekintetben, hogy általa a reformatio kérdése minden protestáns előtt oly határozottan felvetessék, hogy róla szükségképileg gondolkozni legyen kénytelen, és kik arra hivatvák, kénytelenek legyenek csakis erről a tárgyról tractálni. E célból szükségesnek látom, hogy a magyar reformált egyház a reformáció évforduló napját jelentse ki mindenki által megüendő, kötelező ünnepé. Még pedig október 31-ét, nem pedig az utána következő vasárnapot; mert a vasárnap, mint általános ünnep, elvonja a figyelmet a tulajdonképeni eszméről. Hitem szerint ily ünneplés által élő és mindenki előtt feltűnő emlékoszlopot emelünk a reformációnak. Az ünneplés minden eszmének legmagasabb jelentőségében való felfogása és megjelenítése; épen azért minden eszme az ün-

nepléssel nyomódik be legmélyebben az emberi szívbe. Gondoljunk csak a keresztyénség ünnepeire. A hívő keresztyén lélek szent érzelmekkel mélyed Jézus életének magasztos történelmi mozzanataiba, s ha emez elmélyedés művészi inspiratiót és kivített von maga után, oly fenséges ábrázolásban jelennek meg e történetek, hogy önkéntelenül magokkal ragadják a szemlélő lelket; de Jézus életének mégis az ünnepek amaz élő emlékoszlopai, melyek a keresztyén tudatra mind több-több, és folyton megújuló világosságot vetnek. Szenteljünk tehát ünnepet a reformáczióknak, s vessük protestáns népünk köztudatába mélyen be, hogy az minékünk oly drága kincsünk, melyért nemcsak munkánkat egy napra félbehagyni érdeemes, hanem mindent áldozni is.

És hogy annál méltóságosabb legyen ezen ünnepszentelésünk: az urvacora osztást az első advent vasárnapról tegyük át a reformáczió emlékünnepeire. Az advent jelentősége úgy is folyton veszt a keresztyén köztudatban fontosságából; de különben is igen közel esik a karácsoni ünnepekhez. Az urvacora eszméjét is méltóbban lehetne ünnepelni a reformáczió emlékünnepein. A mint Jézus husvét ünnepein a tanítványok lelkében feltámadott a halálból, melybe a zsidók vélték taszítani; a mint az első pünköstünnepein feltámadott a keresztyén egyházban: úgy feltámadott a reformáczióban a római kath. egyház formalizmusából és dogmatizmusából, s lett a mi egyházunk egyedüli fejedelme, s vallása lélek és élet. —

Különben is a róm. kath. és protestáns egyház között épen az urvacora kérdése egyik legmélyebben elválasztó ür. Ime a róm. kath. egyház az átlényegülés eszméjének egyik legnagyobb ünnepeit szenteli; a reformáczió emlékünnepein mi is legméltóbban tiltakozhatnánk e cselekmény oly sértőn érzéki felfogása ellen.

Im nézetem e tárgyban: Valeat, quantum valere potest. Sokunk legtöbb óhajta, hogy egyházunk vezérférfiai közül valamelyik e dolog vezetését, érlelését, s illő időben az egyedül illetékes forum, a zsinat elé juttatását kezébe venni elhatározná. Mi áldva kísérnők figyelmünkkel, s hol lehetne, közreműködésünkkel munkálkodását. Több oldalról is megvitatni pedig e dolgot, azt hiszem, nem lenne idővesztegetés.

Isten velünk!

Vajában, 1885. november 21.

TAVASZY JÓZSEF,
ref. lelkész.

A püspök Déván.

Egyházkerületünk szeretett püspöke ismét uton volt. Mint jeleztük volt, a *dévai egyház hívei* hívták meg, hogy ujonnan készült szép orgonájukat fölszentelje s hogy jelenlétével erősítse, fokozza azt a lelkesedést, mely egyházkerületünk emez egyik végvára lakóinak szívében állandóan él a nemzeti eszme szolgálata alatt.

Szász Domokos lennétele ünnep volt nemcsak ref. atyánkfiaira, hanem minden magyar testvérünkre nézve. Emlékezetes szép napok maradnak meg az emlékezetben gyűjtani és lelkesíteni még évek múlva is.

Szász Domokos elé — ki f. hó 12 én szombaton reggel indult el Kolozsvárról — Szászvárosig jöttek fel Déváról *Pogány* György Hunyadmegye főispánja, a hunyadi egyházmegye főgondnoka és *Barcsai* Béla a dévai járás szolgabirája, az egyházmegye algondnoka. Itt csatlakozott *Bartha* Lajos tordosi lelkész, egyházmegyei esperes afa is.

A mint a vonat d. u. 2 óra felé *Piskihez* érkezett, előjátékát láttuk annak, mi történni fog. *Botha* Sándor piski-telepi és bácsi ref. lelkész vezetése alatt az említett közös egyházak intelligentiája várta a főpásztort, hogy a meghatottan és meghatóan köszöntő lelkész szavai által meghívják őt Déváról való visszatérése idejekor a kiszállásra s ügyeik gondviselői megtekintésére a szervezés szempontjából. Ott voltak a nagyszámu közönség előtt dr. *Nagy* Gusztáv, *Zudor* Dénes, *Lakos* Lajos, *Szathmáry* Elek, *Réthy* János, *Lichtensteger* Albert curator, *Martonosi* János, *Bán* István az egyház értelmi oszlopai s örökdői annak, hogy a Déva előpontját képező eme szellemi oazison a nemzet egyik éltető forrása, a ref. egyház el ne tűnjék.

A formailag kerek szónoklatra a püspök is hosszan válaszolt. Kijelenté, hogy midőn rövid idő alatt másodsor jelenik meg Hunyadmegyében, a kötelesség teljes tudatával jön, melyet tiszte is, ez egyházmegye viszonyai is reá ruháznak. Parányi erejéhez képest minden lehető, kivihetőt ígér s megígéri, hogy visszatértekor (hétfőn reggel) ki fog szállni.

Az éljenek fölhangzása s barátságos kézsorítások után a főpásztor, most már fölszaporodott kísérelével a vonaton tovább indult Déva felé.

Midőn néhány percz után a vonat megérkezett, oly kép tárult föl, mely igen nemes karakteristikonját árulta el egyszerre a derék város polgárságának, azt t. i. hogy egy magasabb eszme előtt cedálni tudják a kisebbet és a partikulárist — ez nem oly könnyű, mint sokan hirtelen képzelik — a nemzeti létet támogató egyik intézmény előtt (legyen az akár kath., akár ref., akár állami, akár társadalmi) félretenni képesek. A vasutnál várta a püspököt Déva város összes intelligentiája s előkelő érdemes osztálya felekezeti s más különbség nélkül.

Harsány éljenek zugtak föl, midőn a vendég és kísérelői kiszálltak.

Ekkor előlépett *László Ignác*, a dévai ref. egyház nagyérdemű főgondnoka s az öröm könnyeivel szemében üdvözlé őt. Az „öröm könnyei“ itt nem pleonasmus, mert megvoltak s mert indokoltak voltak. Szeretett jelenlegi püspökünk ugyanis, mint kispap 24 év előtt épen Déván szenteltetett föl s akkor is épen az egyház jelenlegi főgondnokának vendége volt.

László Ignác fölemlítette az édes emléket s a 24 évre hivatkozva mondá, hogy az akkor éltek 50%-ka már nincs. Megváltozott minden; a város. De nem változott — folytatá — az édes emlékezet, s az a remény, melyet ő már akkor táplált, hogy az új pap nagy lesz — a mint lett. Ezt a főgondnok már akkor fölismerete. Kíván hosszú életet s ajánlja az egyházat a főpásztor pártfogásába.

A későre szünő éljenek után *Issekutz Antal* — kath. ember — a város közbecsülésben álló polgármestere, üdvözölte *Szász Domokost* a város nevében „nesztori éveket“ s „kellemes tartózkodást“ óhajtva.

A püspök ismét hosszabb és lendületes szép beszéddel válaszolt. Megköszönte a gyöngéd figyelmet, hogy emléke még él s biztosított, hogy saját szívének is legkedvesebb emléke e városhoz van fűződve. A püspök gyanánt visszajövő egykori 20 éves lelkész is úgy megváltozott, mint az a nemzedék, melyből 50% elhunyt eltűnt. Maga is már őszülő fűrtökkel jó, tul élete delén. Ám szüntelen imája istenhez, hogy adjon neki erőt, leróhatni fil-lérenként a bizodalmat, melyben egyháza s e fogadtatás is részelteti.

A felhangzó éljenek után megindult a menet. Körülbelül 20 kocsit számláltunk meg.

A püspököt vivő fogat a *László Ignác* főgondnok vendégszerető házához hajtattott, hol a ház urnője gazdagon terített asztallal várta a főpásztort, ki a visszaemlékezés édes érzelméi alatt testvérileg csókolta meg a főgondnokot.

Jelen voltak az ebéden a főpásztoron kívül: *Pogány György* főispán, *Réthy Lajos* kir. tanácsos, tanfelügyelő, *Barcsay Béla* szolgabíró, *Bartha Lajos* esperes, *Szűts Sándor* dévai lelkész, dr. *Nagy Gusztáv* és *Gerei Lajos* (a házi ur vejéi) utóbbi szép ifju nejével.

A felköszöntők gyönyörű sora késő estig folyt, midőn kedélyes ismerkedési estély következett Baumgartner-nél a casino vendéglősnél.

Az ismerkedési estély előtt még sikerült *hangversenynek* voltunk élvezői.

A dévai állami főreáliskola ifjúságának egy küldöttsége még délután fölkérte a *László Ignác* főgondnok házánaál megszált püspököt e hangversenyen való megjelenésre, mely az önképzőkör javára és a szegény tanulók fölsegelésére rendeztetett. Tánczvizgalom is volt, érdekes műsor is.

Az ifjúsági dalkör énekelte el *Bertha Sándor* koronázási himnuszát, mire *Linczbauer József* ur V.-Hunyadról, kétszer is megújrázott czimbalom-egyveleget adott elő.

— Népszerű „felolvasást“ hallottunk dr. *Darvai Mór* főreáltanodai tanár urtól, kísérleti mutatványokkal. A föl-olvasás azonban igen élvezetes és humoros — közben szatíraló — szabad előadásokból állott a dynamo-gépről. Majd *Bauholczér Julia* k. a. (Vajda-Hunyadról) adott elő zongorán Chopintól és Saint Saänstól. Tiszta, gyakorlott s öntudatos szép játéka megérdemelte a tapsokat.

A programmon még egy fuvola-ábránd és népdal egyveleg állott. Utóbbi az ifjúsági dalkörtől.

Az ismerkedési estély nem volt rendezve, csak rög-tönözve. De Déva színejavából mégis jó adag föl jött össze.

Az est szikrázó villanyozója *Réthy Lajos* kir. tanácsos volt. Egymást érő felköszöntői a sorok közt a dévai közélet száz apró vonatkozását vétették észre azzal, ki figyelni tudott. Ugy néz ki, mintha *Réthy* járása-ke-lése, szava, cselekedete, egyetlen beszélő vezérczikk volna e dönthetetlen alaphemáról: egyetérteni kulturánk diad-aláért!

Réthy volt az ünnepélyességek major domusa. E tisztét is oly precizitással végezte, hogy meglátszott, mi-kép az udvarmester Nopcsa megyéjéből való. Ez és anynyi nagy komoly érdemei elismeréseül, valaki azzal köszön-tötte fel — közepette a számos köszöntőnek — hogy Is-ten áldja meg, azaz éltesse (jelenlevő) szép, jó, feleségét. — A püspök is provokáltatván, hogy képzelje magát a 24 év előtti ifjunak, világfi finomsággal mondá: az le-szek, s felköszönté a szintán jelenlevő „kedves, szép, ifju asszonyt“, *Gerey Lajos* né.

De a főpontra kell térnünk:

Vasárnap d. e. 10 órakor kezdődött a programm voltaképi pontja, az „orgonaszentelés.“

A dévai vén templom falai, melyeknek fenmaradt régi freskóin sarkantus csizmában sétál szent Michael, ki tudja, hallottak-e még olyan beszédet, mint a va-sárnap.

Mert *Dávid Ferencz*, ki itt vitatkozott, hogy a szent-háromság négység, mert t. i. ha a 3 személy átlagában 1, akkor $3+1=4$, — ki itt halt vértanui halált Déva valamelyik börtönében; *Sándor András* ref. püspök, ki-nek hamvai a templom alatt nyugszanak, s ki olyan ha-talmas volt, hogy törvény szerint Erdély többi felekeze-tei dolgát is felül vizsgálhatta; lehettek reformátorok, ac-torok, de hogy idejökben az egyházi szónoklást oly mes-teri gyakorlattá tették volna, mint egy mai törekvő s megáldott ref. lelkész teheti, nem hiszem. A presbyterium élén a templomba jött *Szász Domokos*, azt a tektüst vá-lasztotta, melyről mint fölszentelendő pap 24 év előtt ugyanabból a kathedrából prédikált. „Oh, te, a kit az én szívem szeret“, — az Ének-éneke lyrájából. Felosztása szerint, szeretni kell: az Istent, a hazát és az anyaszent-egyházat. Áhitatos ima után következő elmondása pedig olyan volt, hogy csodálkozásra ragadta még a „politiká-ból vallásos“ hiveket is — annál inkább a nagyobbára szemeuszédett intelligenciából álló közönséget. Maga is

meg volt hatva a helyzettől, másokat is, mindenkit meghatott, elragadott.

Az emlékezetes, fényes beszéd a 6-ik pont volt az ünnepély programjában. Invocatio, orgonajáték (Hoós János tanítóképezdei zenetanártól), gyülekezeti ének, a tanítóképezdei ifjuság dalkarát és a gyakorló iskola növendékeitől előadott himnusz előzték meg, végül pedig a *hymnus*, melyet az egész templomi közönség énekelt.

A szentelés után a tisztelgő küldöttségek fogadása következett a papi lakban.

Beleértve Szűcs Sándor lelkész a fia 3 kedves kis gyermekének tisztelgését, összesen 12 küldöttség volt az ur szolgálja előtt. Mindannyian alkalmazott, ünnepélyes szavakkal mutatták ki tiszteletüket s a püspök kitünőtáptapintattal mindenkinek nemcsak igazat, de kellemeset is tudott mondani, méltóan hozzá, ki püspöksége előtt is mindvégig kiválóan harczosa volt a felekezeti türelemnek, a társadalmi munkának, a haza eszméjének.

Annál különösebbnek találjuk, hogy *sem a kath., sem a görög lelkész* nem jöttek a kezét szorítani testvérrökökkel az isten szolgálatában! Mióta Szász Domokos megkezdte nagy emberszerető reorganizáló munkáját, most történt ilyen először vele.

A megjelent s déli 12 órától, d. u. 2 óráig sorra következő tisztelgések rendje ez volt:

1. A vármegye tisztikara, vezetettve *Barcsay* Kálmán, az erélyes hazafias alispán által.
2. Pénzügyi kar, élén *Andersen* László adófelügyelővel.
3. Városi hatóság *Issekutz* Antal polgármesterrel.
4. Törvényszék, melynek elnöke az arczban, alakban, szívben, miveltségben és cselekedetben magyar *Sólyom Fekete* Ferencz, mint az „alkalmazott igazság” embere üdvözölte az „elvont igazság” férfit.

A törvényszéki elnök ur állítólag azt mondta volna, hogy igaz hitű katolikus létére nem irigyli a „kaczros” kálomistákat, de a püspöküket, azt szeretné.

5. Erdőfelügyelőség *Adriáni* és postahivatal *Juhász* urak által.

6. Állami főreál-iskola tanári kara. Az igazgató *Téglás* Gábor mélyen átértzett, széles látókörből keletkező szavakkal mutatott rá Hunyadmegye deselált magyar egyházaira és vesző magyarságára általában. A püspök lejtövetelétől javulást remél a tekintetben.

7. Az állami tanító-képezde igazgatója *Hetyei* Gábor, bár felekezet nélküli intézmény munkása — ugyanond — szívből üdvözli a ref. főpapot. Mert tudja, hogy a kálvinizmus volt a nemzeti lét fentartója s felekezeti iskolái tartották fön a nép culturáját, mig magyar állam jöhetett.

8. Közjegyző Kénosi *Sándor József*, a legmagyarabb lelkek keveséből egy, ki közelismerésben álló hivatalos kötelesség teljesítése mellett, a culturegyleti mozgalom lüktető szíve a megyében.

9. Tüzoltók nevében szóló *Rigó* Gyula levéltárnok.

10. A hunyadmegyei tanítóóság devotióját tolmácsolta *Réthy* Lajos tanfelügyelő. A püspök melegen ölelte meg

a „dászkelek” tábornokát s azok a nagyon dicsérő szavak, miket *Réthy* érdemeiről mondott e megye tanítóinak és tanulóinak hazafiusítását illetőleg, szintén nem voltak hizelgések.

11. A ref. presbyterium nevében *Szűcs* Sándor lelkész szóló. Mondanunk sem kell, hogy e pontnál mindkét oldalról hosszabb nyilatkozatok történtek.

12. A tizenkettődik küldöttség a kis-barcsai áttérők voltak.

(Folyt. kőv.)

Papvásár.)*

Inmedicabile vulnus ense recidendum est,
ne sineera pars trahatur.

Ovidius.

Hogy lóvásár, marhavásár, gabonavásár, juhvásár, sőt még kutyavásár is van e világon, az mind természetes dolog; de, hogy papvásár is legyen, az már Isten ellen való bűn. Már pedig ez nagy mértékben dívik. Filloxera az Úr szőlőjében! S leginkább el van terjedve a székely vidékeken. Legelőször a *hon atyái* hozták be ezt a rettenetes állatot. Meggyőződést vettek pénzzel, lelket spiritussal. S igen természetesen ez a tisztesség, és becsületölő eljárás, rákfene, a kálvinista hivek lelkébe is bele kapott, s most kinozza őket, mint a luczernát a fecskefonál. Lesve lesik a papjuk halálát, hogy minél gyakrabban tarthassanak papvásárt. Liczítálnak rá, mint a zsidó a roz butorra. Kezembem van egy előkelő választó civisnek a levele, melyben azt írja, hogy küldjek be 1000 frtot 78-ba, (a nevét elhallgatom, mert valóban szegyenlem is, sajnálom is kiirni) mert akkor bizonyosan megválasztanak papnak, mivel az a másik rivalis, kiről még szó lehet, csak 550 frtot hajlandó reszkirozni. Ennek a szerencsétlen gazdag (mert valóban az) embernek szóról-szóra ezt válaszoltam: „Ezennel kijelentem, hogy a pályázattól vissza lépek; mert olyan embereknek nem akarok *lelkipásztoruk* lenni, a kik pénzért, borért és pálinkáért választják a papjukat. És sajnálattal veszem tudomásul, hogy „magiknak” (székely volt az ipse) ugyan csak nagy szükségük van *lelkipásztorra* s mégis *ökör-pásztor módra* akarják azt választani. A tavasszal is történt olyan „aranyos” simonia, a mi kovászsza az egyházban minden rosznak; mert ugy a pénzen vett papnak, mint a pénzen adott hiveknek valláserkölcsi életét pokolsárral keni be. Sőt köztudomásu dolog az is, hogy még az előljárók is behunyják a szemüket s kiunyítják a zsebüket az ilyen papvásárban. Es valjon ki itt a hibás? Az-e, a ki adja a 7 kenyeret, vagy az, a ki megeszi? A ki nem a tyukszemével gondolkodik, könnyen beláthatja, hogy a pályázó papok és papjelöltek a fő bűnösök; s azok, a kik hivataluknál fogva kötelesek, hogy „viderent, ne quid ecclesia detrimenti caperet,” méltán magukra vehetik a hanyagság vádját. Miképp hirdetheti az Urnak igéjét arczpirulás nélkül az a pap, a kit pénzért választottak meg az Isten házában?! Hogyan kapálhat az Urnak abban a szőlőjében, melybe ő maga csempészte be a filloxerát?! Hogy nem ejti ki a kezéből azt a szent könyvet, melynek minden sora bűnös lelkiismeretének sujtoló rudja?! Miképpen engedheti meg, hogy őt *lelkipásztornak* hívják, holott *lelkiigylkos* az igazi neve?! Bizony, bizony mon-

*) Helyet adunk e soroknak, mert — bár nem vagyunk hajlandók hitelt adni nekik — nem akarjuk az agyonhallgatás vádját hagyni magunkon. Szerk.

dom ti néktek hivatás szerinti atyámfiai, hogy ti, kik pénzzel és pálinkával vásároljátok a votumokat, még olyanok sem vagytok, mint az útmutató, mely mutatja a jó utat, de maga nem mozdul; hanem olyanok vagytok, mint a Waterlooi pakulár, a ki a végveszedelembe vitte ama „nagy Ur“ seregét. Ámde kétségbe kellene esnünk, ha nem lenne meg a kálvinista papválasztás ügye miatti bánatunknak azon biztos vigasza, hogy semmi áldozatot és fáradságot nem kimélő fő pásztorunk, ki — miként már többször bebizonyította — az egyházkerület vidéki sebeit nem „per mopsz“ Kolozsvárról szokta gyógyítani; hanem a helyszínén saját kezeivel tapogatja meg azokat a főpásztori szeretettel és bölcseséggel rendeli a recipét, — mondván, kétségbe kellene esnünk, ha nem lenne meg az a vigaszunk, hogy szeretett Püspökünk bizonyosan ki fogja irtani az Ur szőlőjéből végkép ezt az átkozott filloxerát.

Egy papjelölt.

Kötelező kepeváltság.

Hogy milyen fővény-alapon nyugszik a lelkészek és felekezeti tanítók fizetése: annak a jelen idő szomorú képét tárja előnkbe. Sokszor el volt csépelve a kepe-rendszer aránytalansága, tarthatatlansága, az egyházi szolgák fizetésének silánysága. Sok keserű panasz mondotta el ez ideig, hogy a „kepe — epe.“ A panasz elrepül, a tett nem maradhat eredmény nélkül. Javítsunk a helyzeten!

Vegyük a jelen időt, s nézzük, hogy — a legutolsó krt sem mellőzve, — mennyi lehet egy lelkész fizetése? Nem a legnagyobb, s nem is a legkisebb egyházat veszem; hanem egy középen állót. Begyűl 200 kalangya elegybuza, egy kalangyát 25 literre számítva, lesz 50 h. liter, 200 kalangya zab, egy kalangyát 40 literre véve fel, lesz 80 h.-liter. Egy h.-liter elegybuza 4 frt, 50 h.-liter 200 frt; egy h.-liter zab 1 frt 50 kr, 80 h. liter 120 forint. Összes gabna-árból 320 frt. Vegyünk ehhez 10 hold canonica portiot, egy hold a 8 frt = 80 frt, 60 szekér tűzifa, egy szekér a 1 frt = 60 frt. Összes jövedelem 460 frt. Ebből levonva a ráköltést, elcsépeletet, piacra szállítás 30 frt, marad 430 frt. A stolát azért nem számítom, mert az igen sok helyen éppen semmi.

Ebből a jövedelemből taníttatni kell két fiut a kollegiumban, két leányt a nőveldeben; ruházat, koszt, egy személyre csak 100 frtot számítva = 400 frt, marad a háztartásra 30 frt. Risum teneatis! Rendkívüli kiadásra, esetleg valamelyik beteg gyógyítására, ugyan honnan telik ki? Eszembe jut a kolozsvári hajdu, ki nem a fizetésért, hanem a *dignitásért* szolgált.

Hát a szegényebb egyházak papjai, kik pedig a nagy többséget alkotják, honnan fedezzék a legszükségesebb kiadásokat? Kolumbus nevét érdemelné meg, ki ezt felfedezné. Hogy az országos segély-alapból, kerületi domesticából, államsegélyből néha-néha kapnak 50—100 frtot, ez csak pillanatnyi segély, ezzel helyzetükön állandóan nem javítunk.

Minden hivatalnoknál figyelmen kívül marad az élelmi szerek olcsósága, megkapja fizetését a legutolsó hajdu is, sőt drágaság idején drágasági pótlékot kap: egyedül a pap fizetése ingadozik az emelkedés és esés között, s legtöbbször ez utóbbi stadiumban áll.

Sokszor el volt mondva, tekintélyes egyházi férfiak által, hogy a lelkészek fizetését állami uton kellene rendezni, közelebbről is hallottam a nyilvánosság terén egy ilyen hangot. Ugy látszik, hogy a nagyobb résznek ettől

borsószik a háta. Féljük függetlenségünket. Avagy függetlenek vagyunk-e a szegénység jármában?

Van még egy út a szabadulásra: a *kepeváltság*. Mi ugyan meghalunk így, a hogy vagyunk; de ne engedjük, hogy a jövő nemzedék megkóstolja az „epét.“ A mostani, csak saját jóakaratóból mozgolódó kepeváltság keveseket boldogít; ilyen uton évezredek fognak letűnni, s még akkor is igen sok helyen meg lesz a kepe. Különben is azt látjuk, hogy éppen a tekintélyesebb egyházak viszik keresztül a kepeváltságot, melyekben eddig is tisztességgel megélhettek a lelkészek. Fordulnak elő olyan esetek is, hogy tagosított birtokkal váltják meg a kepeét. Hát uramfia! mit tegyen az a fiatal pap, ki legfennebb egy esernyővel áll be hivatalába? Igavonó állatot, gazdasági eszközt honnan vegyen? hol van a befektetésre szükséges tőke? Anélkül pedig az a tagosított birtok holt tőke, mely nem kamatoz. Ne feledjük azt is, hogy a földmivelő Magyarország az iparos országgá változás korszakában van, melynek eredménye már is látszik a kalangyák számának csökkenésében: ki mondja meg, hogy az a tagosított birtok 50 év múlva hány frtig biztosítja a papi fizetést?

A rábeszélés, buzdítás sokat ér; szép uton-módon sokra lehet menni: ámde ez ma napság nem elég. Szükség, hogy a ref. egyházak egyeteme mondja ki a *kötelező kepeváltságot*. Ezzel nem újabb terhet akarok róni népünk nyakába, alig bírja most is. Sőt újabb terhek kivételétől sem télnék, mert ha fizet a nép az országos segély-alapba azzal a tudattal, hogy onnan szegénységét segítik: avagy nem inkább fizetne-e olyan célra, mely közvetlen az ő haszna, idővel teljesen megszabadítaná a kepe fizetés terhétől.

Igen sok egyháznak van kepeváltsági tőkéje, magtára: milyen könnyű volna ehhez még tenni, a növekedést ne bizni csak a kamatozásra, más segéllyel is gyorsítani. Ott hevernek sok helyen a holt tőkék, az erdők, melyekből ezeket lehetne előteremteni, mintegy néhány életre való egyház meg is mutatott. Hát a gazdag községi jövedelmekből nem szívesen eresztene-e át a nép évenként egy néhány frtot a kepeváltsági tőke nevelésére akkor, mikor bizonyosan tudja, hogy minden megtakarított fillér az ő javára esik, mit Zagon példája fényesen igazol. A gazdagabb jövedelemmel rendelkező egyházaktól nem lehetne-e megkövetelni, hogy évi jövedelméből bizonyos százalékát tartozik tőkésíteni a kepeváltság javára? Innen-onnan gyűjtsünk filléreket, fogjunk a papság megváltásának nagy munkájához!

Igaz, hogy vannak szegény egyházak, melyek a kellő alapot a legnagyobb áldozattal sem lesznek képesek előteremteni. A mit meg nem bír egy, megbírja kettő; ha kettő sem, megbírja 5. A kötelező kepeváltság kimondására a nép a szegényebb egyházak csoportosításával fog felelni. Mikor a papság akarta keresztül vinni az egyházak csoportosítását, még a legszegényebb ekklézsia is fészkelődött; felekezeti, nemzetiségi érdekekkel, távolsággal akarta kimutatni, hogy őt fenn kell tartani még áldozattal is. Ha semmi sem tudta keresztül vinni a csoportosítást, keresztül viszi majd a szegénység, kényszerűség.

Nagy szolgálatot tenne a közügynek, ha valaki adatokkal mutatná ki, hogy hány év szükséges ahoz, hogy egy bizonyos összeg tőkésítésévé! bekövetkezzék a megváltás ideje; természetes, hogy a hol már van erre a célra alap, ott a kepeváltság közelebbi kilátásba helyeztessék. A kepeváltsági tőkék nagyságát egyformán mondanám ki mindenik egyházra, kivéve a városi egyházakat, hol a háztartás költségesebb. Nagy és kicsiny egy-

házakban az ígehirdetés ugyanaz, a cura pastoralis egy cseppet sem különbözik; ha többet keresztel, temet és esket, több a stola.

Minél tovább, mind alább. Ezt a közmondást semmi sem igazolja elszomorítóbb alakban, mint keperendszerünk, kepefizetésünk. A jeremiádok régen segíthettek, ma nevetségessé tesznek. Sorakozzunk a munka körül; mutassuk ki a módozatokat, s legyünk rajta, hogy az egyházak egyetlen mondják ki a kötelező kepeváltást.

MENYHÁRT ANDRÁS,
kecset-kisfaludi ref. pap.

A marosi egyházmegye őszi közgyűlése.

Mostani rendkívüli közgyűlésünk a vármegye házában M.-Vásárhelyt nov. 26-án tartatott meg, Rákosi Lajos esperes elnökle alatt 34—36 gyűlési tag élénk részvétele mellett. Ily szám egy kisebb egyházmegyében a gyűlést népesnek mondhatóvá tenné, de bizony mi ekkora számot látva, azt mondjuk, hogy kevesen voltunk, mert nálunk a népes gyűlési szám 100-on jóval felül szokott járni. Hanem sáros az út és hűvös az idő! Ez lehet mentség a meszszebb lakókra nézve, — de mi mégis azt mondjuk, hogy az őszi szél, mely Tóth Kálmán szerint füttyölve jár, virágot elhervaszthat, lombot letéphet, de az érdeklődés melegét le nem hűtheti. Különböztet az mondják, hogy mai napság gyűlésbe csak az szokott elmenni, a ki órálni akar. Ezen szempontból nézve gyűlésünket azt mondhatjuk, hogy elegen voltunk.

Elnöklő esperes a gyűlést meleg érdeklődéssel tanuskodó beszéddel nyitotta meg, pedig neki haján is, szakálán is ott van az ősz dere, de közbe legyen mondva fiatal arczzal nem is érheti meg senki azt az időt, hogy egyszerre három gyermeket bocsásson szárnyukra s nem is duplász, hanem triplász örömapa legyen, elég az, hogy emelkedett szellemű beszédét osztatlan figyelem kísérte. Élénk színekkel festette elnök, hogy egyházmegyénket a múlt gyűlés óta mennyi veszteség érte, Tompával szólva: bő aratása volt itt a halálnak! Bereczki Sándor algonőnök, Bereczki László egyházmegyei és egyházkerületi képviselő személyében a Székelyföld diszei s egyházmegyénk jelesei veszték el. A Bereczki-testvérek jellemzilárdságról voltak ismeretesek régóta s ezt meg is tartották a sírig. Az elhunytak közt volt főleg Deési Farkas kir. táblai bíró és egyházmegyei képviselő, ki fényes tehetségével és kitartó ügybuzgóságával reményekre jogosított és elismerésre kötelezett el. Továbbá elhunytak még: Veres László egyházmegyei képviselő, Ráduly Sámuel m.-szt.-királyi elaggott, világtalan lelkész, Kakasi Mihály seleyei, Nagy Sándor n.-enyedi lelkész. Beszéde folyamán főleg elnök azon örömdetes körülményt, miszerint az országos közalaphoz, melynek kiosztási aránya fölött, az imént ülésezett convent már döntött, egyházmegyénk mintegy 3000 frtra számíthat. S ezzel szemben főleg elnök, hogy egyházmegyénknak egyetlen egy ekklézsiája sincsen olyan, mely az országos közalaphoz való tartozását illetőleg, a múlt évről, hátrálékban lenne. A jelen évi kiróvás és a kirótt mennyiségek felszedése most van a presbiteriumok munkája alatt. A múlt gyűlés óta a következő állomások töltettek be: a m.-sámsondi papiszék ifj. Rákosi Lajossal, a b.-madarasi Nagy Alberttel, a szt.-simoni tanítói állomásra Mihályfalvi József, a b.-kereszturira Bartha László, a panithira Nagy János, a feketeire Bányai András választatott meg. Az utóbbi állomás egészen új, valamint a „Fekete“ nevű telep is most alakult s

nevét a mező-madarasi határ azon részétől vette, melyre a határtagositás után számos család kitelepült. S a menyívvel szaporodnak a Feketén a lakók, Madarason annyival kevesbülnek, mert az ide települők Madaras községéből szakadnak ki. Azonban minthogy Madaras nagy község, ezen kitelepülés nem veszélyezteti a község existenciáját. Csak a papnak adhat több dolgot az oda való kijárással, különben amugy is meg kell hogy forduljon ott, mert tudunk szerint azon határrészen van a 40 holdas papi canonica portio.

Az egyházmegyei tanács a múlt ülés óta 18-szor gyűlésezett és 320 ügydarabot látott el. Az esperes hivatalos száma pedig a gyűlés napján az 1337-iknél jár.

A mi most következik, ezt nagy betűkkel szeretném írni. Ugyanis egyházmegyénk Nagy Sámuel főgondnok indítványára, 100 frttal hazarészünk cultur-egyletének alapító tagjai közé lépett.

Az esperesi megnyitó után Nagy Sámuel főgondnok azon közhelyeslés közt eléadott indítványát fogadta el és emelte határozattá a gyűlés, miszerint a megnyitó beszéd vezettségéig egész terjedelmében jegyzőkönyvbe s egyházmegyénk elhunyt két jelesének a Bereczki-testvéreknek emléke külön lapon jegyzőkönyvileg örökíttessék meg. Deák Lajos felszólalására gyűlésünk a többi elhunytak felett is részvétét jegyzőkönyvileg kifejezni elhatározta.

Ezután az elhunyt Deési Farkas egyházmegyei képviselő helyére, a cs.-szt.-iványi egyház részéről megválasztott Tóth András, mint új képviselő, igazoltatott.

Erre tárgysorozat rendjén Gönczi János tanügyi előadó jelentése következett. A jelentésben kiemelőleg említették fel azon körülmény, miszerint a tanulók szorgalomra ösztönzésére mintegy másfélszáz forintnyi jutalom osztatott ki az iskolákban s dicsérrel említ meg 32 tanítót, kik a bejött adatok szerint az iskolások elismerő dicséretét érdemelték ki. Ugy szintén elismeréssel említi fel a jótékonyság ama szép példáját, miszerint M.-Sámsondon gróf Bethlen Istvánné a múlt évben is 12 szegény főlköteles gyermeket látott el téli ruhával. Továbbá főleg elnök, miszerint a kebli felekezeti tanító-egyesület alapszabályai megerősítés végett már régebb fölterjesztettek a magas kormányhoz, de még nem jött le a megerősítés. Azonban ez nem jelenti az egyesület halálát, mert egy 65—70 tagból álló testület méltó az életre, annyival inkább, mert van elő benne hasznos és áldásos működést fejteni ki.

Tanügyi előadó jelentését a gyűlés tudásul vette, miután a jelentésben fölvetett kérdések fölött, mint p. o. a kisdetek menháza stb., hosszas és élénk vitakozás után határozott. Örömlőnkre szolgált, hogy a gyűlésezési idő jó részét az előadó jelentése kapcsán tanügyi dolgok foglalták el.

E gyűlésen kebeleztettek be a fraternitás tagjai közé ifj. Rákosi Lajos m.-sámsondi és Kali József csókai ifjú lelkészek. Megható jelenet volt, midőn az apa fiának kezét szoritva elmondta igazi, szívő: jövő áldását az elnöki széken; e jelenet alatt könnyező szemeket is láttunk. E sorok írója is őszintén óhajtja ifj. Rákosi Lajosnak mint egykori tanítványának, hogy járjon azon a nyomokon, mint esperes atyja id. Rákosi Lajos.

Nevezetes tárgya volt e gyűlésnek az egyes egyházaknak és egyházi személyeknek az államsegélyből való részesedésre felajánlása. A folyamodók névsorának felolvasásából kitűnt, hogy a kérők sokan vannak s azon tekintetből, hogy a kérvényezők közül némelyek az országos közalaphoz is nyerhetnek segélyt, a felajánlottak sorrendjének megállapítása az egyházmegyei tanácsra bízottik, azon okból, hogy a kik az országos közalaphoz ré-

szesülnek, azok az államsegélyből való részesedésre ajánl-tassanak első sorban. Méltányos is, hogy utját vágják annak, hogy a ki egyik helyről kap, megrohanja mindjárt a másikat is.

Házzsabályok alkotására bizottság neveztetett ki. Ezen ügy még régebb is felszínre volt vetve, óhajtjuk, hogy most több eredménye legyen, mint volt a multban

— g. j. —

Az áll. igazgató-tanács üléséből.

Kolozsvártt, 1885. decz. 4-én és 5-én.

Elnökölt főt. Szász Domokos püspök. Jelen voltak: dr. Kolozsvári Sándor h. elnök, Gyarmathy Miklós, Szász Gerő, dr. Szász Béla, Székely János igazgató-tanácsosok, Parádi Kálmán tanügyi előadó, Szabó Ádám számvevő, Deák József pénztárnok és Bodor Antal titkár.

Az ülésen kívül ellátott ügyek bejelentése és jóvá-hagyó tudomásul vétele után örömmel vétetett tudomásul, az alapítványlevél beadása mellett Szigethi Miklós ny. honvéd ezredes jelentése, mely szerint özv. Zathureczky Gedeonné szül. Kelemen Polixena és Szigethi Miklós szül. Kelemen Katalin urnők b. e. anyjuk Kelemen Benóné szül. Bod Katalin emlékének megörökítésére 2000 frt alapítvány letételét határozták el oly célból, hogy az alapítvány kamatai a szucsáki egyházközségnek papi fizetése emelésére adassék ki s az alapítványi intézkedésnek hálás köszönettel elfogadása mellett püspök afia megbízott az alapítványi tőke átvételére, alapító urnőknek köszönet fejeztetik ki, mely köszönő irat a következőleg szól:

Köpeczi egyházközségünk papja, felküldi Köpeczi Nagy Lajos által, Áron és Lajos nevű fiaival együtt egyenlő arányban a család, köpeczi ev. ref. egyház és Köpecz községe javára 1000 frt alapítvány tételéről újabban kiállított alapítványi okmány tervezetet, melynek némely pontjának czélszerű változtatása lett javaslatba hozva s jelenti azt, hogy az alapítványt a tervezett módosításokkal úgy az egyházközség, mint a polgári község hálás köszönettel elfogadja. Az alapítványi okmány-tervezet alapítók részére az előnyös módosításért előismerés nyilvánítása mellett elfogadtatik, három egyenlő példányban le-másoltatik és aláírásra alapítók felkérletnek. Az alapítók főbb intézkedései: 1. Az évi részletekben befizetendő 1000 frt tőke jövedelmének fele része folyton tőkésítették 20% adassék ki az alapítók családjából tanuló gyermekeknek ösztöndíjúl, 10% jótékonycélokra, 10% az alapítvány kezelésével járó költségekre, 10% rendes járadékul alapítók családjának.

Főt. Püspök ur jelentést tévén arról, hogy jövő év elsejétől kezdve a püspöki körözüvényeket a „Protestáns Közlöny“ utján teendi közzé, ezen lap mult számában közzé tett határozat hozatott.

Főt. Püspök ur jelenti, hogy a f. év novemberben tartott egyetemes convent egyházkerületünk szegény egyházai és szükölködő papjai gyámolítására 18575 frt segélyösszeget szavazott meg, erre vonatkozólag kelt határozat, valamint a segélyezettek s a megszavazott segélyek összege e lap jövő számában fog közöltetni.

A sepsi-szentgyörgyi egyházközség tagjai között, már nagyon élessé vált egyenetlenség s részben ennek folyamánál nagymérvű vagyoni rendtelenség merülvén fel Ujvárosi József egyházmegyei algondnok, Kis Albert illyefalvi pap és ügyvéd Kőköcsi Endre egyháztag személyökben nyomozó bizottság neveztetett ki.

Bogdándi pap Dombi Lajos afiának hajlott korára s betegeskedésére tekintettel, papi állásáról beadott lemondása elfogadtatott s tisztességes nyugalomba lépése megengedtetett, papi és egyházmegyei hosszszas ügybuzgó és sikerdus szolgálatai előismerés nyilvánítása mellett.

Ezekon kívül ellátatott kevésbé közérdekű számos ügydarab.

r. l.

KÜLÖNFÉLÉK.

Kolozsvár, 1885. december 12.

— **Előfizetési felhívás.** A „Protestáns Közlöny“ szerkesztését — mint bejelentve volt — 1886. jan. 1-től nt. Szász Gerő egyházkerületi főjegyző ur veszi át. Miután a lapnak ugy szellemi, mint beosztási képe gyökeres változások megy keresztül, szivesen kérjük partolóinkat, hogy az előfizetési pénzeket — legkönnyebben: *posta-utalvánnyal* — teljes czímmel, a lakás és utolsó posta megnevezésével mielőbb, külmagyar-utca 9. sz. beküldeni sziveskedjenek.

— **Szász Domokos püspök ur f. hó 12-én reggel Dévára utazott orgona-szentelés céljából, hétfőn este pedig Kis-Barcsa és Piski meglátogatásával Kolozsvárra visszaérkezett.** A ft. ur ez utjáról lapunk más helyén részletes tudósítást hozunk.

— **A m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter ő nagyméltósága, a szilágy-csehi ev. ref. fiu- és leány iskolák számára 100 darabot meghaladó könyvet — s számos nagybecsű taneszközöket ajándékozván — e nagyszerű kegy-adományért az egyházközség nevében legforróbb hálánkat kifejezni e becses lapok utján is szent kötelességemnek ismerem.** Szilágy-Cseh, 1885. decz. 12-én. Fábrián Dániel, helybeli ev. ref. pap.

— **Prónay Dezső báró november 27 én este Pozsonyba érkezett s ott tartózkodott december 1-ig** Több izben értekezletet tartott az akad. tanári karral — alapos tájékozódást szerzett az intézet ügyének vezetéséről, állásáról, — az intézet beléletéről, berendezéséről, a tanári kar s az ifjuság körében uralkodó közszellemről, sőt a mennyiben meghallgatta az akadémián működő tanárok mindenikének egy-egy előadását is, — az akadémia tanárok működéséről is. Szerzett tapasztalatait a búcsuzás alkalmával, az akadémia tanárértekezleti szobájában közölte. „Elmondhatom — mondá — hogy most nem csak felületes, de komoly és beható vizsgálat győzött meg arról, hogy az akadémia megközelítette, sőt bizonyos tekintetben elisérte a czélt, a mi végre az egyetemes egyház felállítá. De nem hangsúlyozhatom eléggé a tanári kar előtt, hogy ifjuságunk képezésében a tudományos momentum mellett mindenkor ép oly nagy súly fektetendő a nevelés momentumára, mert ne feledjük, hogy a theol. akadémia sajátképp tudományos alapon álló lelkesképző intézet.

— A debreczeni főiskolában f. hó 12-én kezdődő pót-érettségi vizsgára kormányképviselőül Imre Sándor kolozsvári egyetemi tanár ur nevezetett ki.

— **Halálózások.** Nov. 22-én — írják lapunknak — kísértük nagy részvét mellett örök nyugalomra 30 évi hű és lelkiismeretes pásztorkodása után, 65 éves korában elhunyt *Jákó Mózes*, oláh-ujfalusi ev. ref. lelkész. A megboldogult alig két napig tartó rövid szenvedés után, nov. hó 19-én mult ki. Hült tetemei felett fogarasi ref. segédlelkész, Imre István mondotr imát és tartott szép beszédet, fejtegetvén a jó lelkipásztor jóságát, hűségét és végre jutalmát. Hogy a megboldogult a különböző nemzetiségű és felekezetű nép által lakott és elszigetelt vidéken mily közszeretben részesült, meglátszott ama közrészvétből, mely temetése alkalmával a közelről és távolról összegyűlt nép részéről nyilvánult. Fogaras, 1885. november 28-án. Nagy Lajos, ev. ref. tanító. — *A felső-szabolcsi* ev. ref. egyházmegyét s ez egyházmegyébe kebelezett doghei ev. ref. egyházat nagy veszteség érte, nagy tiszt. *Buzik Zsigmond*, egyházmegyei tanácsbírónak s doghei ev. ref. lelkésznek október hó 25-én, 56 éves korában, hosszas szenvedés után bekövetkezett gyászos elhunytával. A megboldogult 28 évi hivataloskodása alatt csaknem minden idejét a közügyek felvirágoztatására szentelte. Nemcsak lelkileg gyógyított ő, hanem testileg is. Az iskolai tanfolyamot bevégezve, az orvosi tudományok tanulmányozására szentelte szabad ideje legnagyobb részét. Hogy e téren mily áldásosan s szakavatottsággal működött, bizonyítja az, hogy az orvosok előtt is elismert tekintély vala, s hogy messzeföldről látogatta meg sok szenvedő, s keresett nála gyógyirt, ha baján segíteni lehetett, segített is.

— **A protestantismus és a két keleti vallás** czim alatt hosszabb cikksorozatot indított meg *Beksis Gusztáv*. Igen érdekes tanulmányából idézzük a következő sorokat: „Ha az erdélyi nemzeti fejedelemségnek sikerül vala a protestantismust elterjeszteni, vagy ha a nemzeti fededelem után az erdélyi magyar társadalom képes a nemzeti állam bukását pótolni, ha maga is nem járul vala a zürzavarok fokozásához: Erdélyben ma nem volna baj. A protestáns, vagy a protestáns és katolikus Erdélyben a magyar államnak hatalmas alapja volna az egyházi szervezetben, az erdélyi és a keleti Kárpátokon tuli románok valláskülönbségében. De azon Erdély, melyben a két keleti vallás van nagy tulsulyban, s a hol a román nemzetiségi aspirációk elhelyezkedhetnek e két vallás keretében: abban az Erdélyben a magyar fajnak tért kellett vesztenie. És abban az Erdélyben baj volt a magyar ügyre a protestantismus gyengítése; baj volt annál inkább, mert helyét nem a katholicizmus, hanem csak az unió, sőt a nem egyesült keleti vallás foglalta el. Ily politikai következményei lettek Erdélyben a protestantismus, a két keleti vallás és a katholicizmus harcának. Az indokok megszűntek, s az okok tovább hatoltak. Sajnosan hatnak még jelenleg is.“

— **Debreczeni hírek.** Egy főiskolai nyilvános olvasóterem létesítésére Debreczen városa 1886-tól kezdve három évre 200—200 frtot vett fel költségvetésébe. — A jövő évben a református egyházközség új templom építéséhez fog. A Czegléd-utca végefelé eső szabad téren fog fölemeltetni.

Püspöki körözvénnyek.

Főt. Szász Domokos erdélyi ref. püspök a következő körözvénnyeket bocsátotta ki:

Köröztetnek:

1478—1885. *A szil.-szolnoki egyházmegyében a nagy-moni kántor-tanítói állomás.* Az összes javadalom egyházhatósággal megállapított közép értéke — két szoba és konyhából álló tisztességes lakás, mellék épületek és jó veterányes kerten kívül — 180 frt. *Pályázati határnap* f. évi december hó 25-ik napja. *Folyamodványok nt. Nagy László esperes afiához Sz.-Somlyóra küldendők.*

1460—1885. *Az udvarhelyszéki egyházmegyében a héjasfalvi kántor-tanítói állomás.* Javadalma: 1. 70 frt o. é. az egyhk. pénztárából. 2. 1 hold 800 □ öl szántó és 2 hold 800 □ öl kaszáló haszonélvezete. A szántást és adózást az egyházk. teljesíti. 3. 25 szekér jó tűzifa. 4. 200 v. csős-törökbuza és a magtárból 4 hliter szemes-törökbuza. 5. A házzal és gazdasággal bíró szülők gyermekeitől tandíj 1 frt, másoktól 50 kr. 6. Tisztességes lakás, gazdasági épületek és veteményező. *Pályázati határnap* f. évi december 25-ike. *Folyamodványok nt. Solymosi István esperes afiához Bögözbe küldendők.*

1542—1885. *A kolozs-kalotai egyházmegyében a daróczi kántor-tanítói állomás.* Javadalma: 1. 57 nagy v. gabona (17 hl. és 10 l.) 2. 8 és 1/2 szekér fa. 3. 12 forint 80 kr pénzkamat. 4. 50 frt államsegély. 5. 2 hold 278 □ öl szántó és kaszáló; a szántókat az egyház miveli, a kaszálókat a kántor miveli, a termést az egyházk. hazaviteli. 6. 15 frt tandíj. 7. Temetés 20 kr, 8. Nyári harangozásért 17 kenyér. Tisztességes lakás és kert. *Pályázati határnap* f. évi december hó 25-dike. *Folyamodványok nt. Szakács István esperes afiához Sz.-Lonára (u. p. Gyálu) küldendők.*

1558—1885. A nmlt. vallás- és közoktatásügyi miniszter ur 41.890—1885. sz. alatt a Méhner Vilmos kiadásában megjelent „*Általános Iskolai Atlasz*“-t a népiskolák felső és ismétlő osztályai, valamint a felső nép- és polgári iskolák számára ajánlja.

1564—1885. A vizsgálati jegyzőkönyvek felküldésével hátralékos esperes társaimat fölkérem, sziveskedjenek e hó végéig kötelességüknek eleget tenni.

Kolozsvártt, 1885. decz. 5 én.

SZÁSZ DOMOKOS,
erdélyi ref. püspök.

PROTESTÁNS KÖZLÖNY

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETILAP.

MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP.

SZERKESZTŐSÉGI SZÁLLÁS:

b.-farkas-utca 16. szám. hova a lap szellemi ügyeit illető küldemények a szerkesztő nevére címzendők.

ELŐFIZETÉSI ÁR:

Egész évre 6 frt, félévre 3 frt, évnegyedre 1 frt 50 kr.

HIRDETÉSI DIJ:

Egy négyszög centiméternyi tér egyszeri hirdetésnél 3 kr.

KÉZIRATOK NEM ADATNAK VISSZA.

KIADÓ HIVATAL:

„Magyar Polgár” nyomdája, b.-közép-utca 4. sz., hova az előfizetések és hirdetési díjak küldendők.

FELELŐS SZERKESZTŐ: SÁNDOR JÓZSEF. — KIADÓ: AJTAI K. ALBERT.

Tartalom: Az erdélyi ev. ref. kollegiumok. — A püspök Déván. — Protestáns Közlöny tárgyában. — Válasz. (Bartha Lajostól.) — Irodalom. — Különfélék. — Hivatalos rész. — Püspöki körözhvények. — Hirdetés.

Az erdélyi ev. ref. kollegiumok

rendes tanárainak egyh. kerületi közgyűlési tagsága.

Ez év szeptember havában tartott rendkívüli egyh. kerületi-közgyűlés messzire kiható — és legfontosabb tárgya — a püspöki beigtatás mellett — kétségen kívül az egyházi törvények codificálására kiküldött bizottság munkálata volt. Még mindnyájan hiven emlékezünk arra a kérdés fontosságához illő komoly küzdelemre, mely a többi között a paritás kérdésénél fölmerült, midőn egyházi és világi jeleseink közül oly sokan léptek sorompóba, azzal a nemes ambitioval, hogy kiki saját megfontolt, igaznak vallott és egyedül helyesnek hitt meggyőződését fogja érvényre juttatni.

A codificationalis munkálat tárgyalásának rendén az a szakasz is előkerült, hol a bizottság azt javasolja, hogy jövőre a kollegiumoknak, az egyh. kerületi közgyűlés által választott rendes tanárainak ne legyenek mindnyájan az egyh. kerületi közgyűlésnek is — hivatali állásuknál fogva — állandó tagjai, hanem a teljes gymnasiumoktól csak négy, a nem teljesektől pedig kettő, még pedig hivatali idősebbség szerint.

Azonban ezzel kapcsolatban azt is ajánlta a bizottság, hogy az egyh. megyék jegyzői is hagyassanak ki a ker. közgyűlés tagjai közül.

Ezen idézett pontok tárgyalásánál szintén élénk és tanulságos eszmecsere indult s az eredmény a lett, hogy a közgyűlés utasította a m.

áll. igazgató-tanácsot, hogy ezen szakaszt illetőleg — végeldöntés előtt — az egyh. megyék és kollegiumok előjáróságai s a többi illetékes testületek is még egyszer hivassanak fel véleménynyilvánításra s ezeknek tekintetbe vételével készítette el a bizottság a közgyűlési tárgyalás alapjául szolgáló javaslatát. (Lásd közgy. jkönyv 20. vfr.) A m. áll. ig.-tanács kétségkívül nemsokára teljesíteni fogja a közgyűlés megbízását s éppen ezért időszerű lesz forgatnunk a csépeelt szalmát.

A r. tanárok egyh. kerületi közgyűlési tagsága kérdésessé tételének rövid genesisze ez:

Pár év előtt a marosi egyh. megye egy indítványt adott volt be az egyh. kerületi közgyűléshez az iránt, hogy a rendes tanárok ne legyenek mindnyájan tagjai a közgyűlésnek. — Ezen indítvány még akkor ki lett küldve — véleményadás végett — az illetékes testületekhez s így indult meg a mozgalom, — de később az egyh. kerületi közgyűlés által a kérdés napirendről egyszerüen levétetett és csak most, a codificationalis munkálat tárgyalása rendén került ismét elő. Gondolatunk szerint, ha a paritás elvéért vagy a képviseleti rendszer szigorú keresztül vitele érdekében támadják meg a tanárok közgyűlési tagságát, még lehet az álláspont mellett érvelni.

Am ezen esetben is a százados gyakorlat és azon körülmény is mellettök bizonyít, hogy egyházunk avagy iskolánk ügyének eddig elé legalább nem ártottak és reményelni lehet, hogy talán ezután se fognak ártani.

A közgyűlési tagok számának reducióját többen azért látják szükségesnek, mert a magas létszám megnehezeti a tanácskozást.

A népes testületek tanácskozásainak lehetnek kisebb nehézségei, de a protestáns érületü ember ezt könnyen eltűri, mert ennek árán nyer

az ügy, a mennyiben több szem többet lát és a mit veszítünk talán időben, azt megnyerjük erőben, mert minél többen határoznak valamely ügyben, annál több a garancia az iránt, hogy azon határozatban a közérzület nyilatkozik.

Aztán a végén is ki tudná igazolni azt, hogy a közgyűlési tanácskozások folyamát éppen a tanárok és egyh. megyei jegyzők tették nehézkesekké?

Minden lépés, mely a centralisatio felé vezet, aggodalomba ejt, és a protestantismussal össze nem fér!

Fölhozták érvül azt is, hogy az egyes collegiumok pénztárait a rendes tanárok uti költségei igen sok rendkívüli kiadást rónak. Hát bizony ez a piczulás érv egy polturát sem ér és igazán kicsinyes. Hiszen az egyes collegiumok évi költségvetéseiben föl szoktak venni utazásokra évenként bizonyos összeget, többet vagy kevesebbet a szerint, a mint azt a tanárok számához képest, az illető iskola pénzügyi helyzete megengedi. Ám, ha eddig megtörtént is, de jövőre szigorúan meg kell rendelni mindenik iskola előljáróságának, hogy az ig. tanács által is helyben hagyott évi költségvetés keretén túl ne lépjen, csupán rendkívüli esetekben és igazgató-tanácsi engedély mellett. Az egyes iskolák tanárai pedig tartásuk magukat ahoz, hogy csakis az előírányzatban fölvevett összeget kaphatják uti költségül; azt a jogosult tagok osszák föl egymás között egyenlő arányban, a többit pedig fedezze kiki saját zsebéből. Igaz, hogy a református iskolák tanárai többnyire koldusok és egyházuknak tenger nyomorusággal küzdő igénytelen napszámosai, hanem azért — ha szükség — a nemes és szent ügy érdekében mindig készek és képesek is némi csekély áldozatot hozni és így azt a szűkkeblűséget még se lehet feltenni rólok, hogy ne akarnának és ne tudnának akár saját zsebuk terhére is részt venni szeretve féltett egyházunk és iskoláink közügyeinek elintézésében.

(Vége köv.)

A püspök Déván.

(Folytatás.)

A főpásztor előtt tisztelgő küldöttségek 12-ke, mint mondók, a *kis-barcsai* küldöttség volt.

A Hunyadmegyében folyó eloláhosodásról a végső részletekig bebizonyított, hogy a Bethlen Gábor fejedelem székely telepítvényesei Mária Terézia által és után vallásukból, nyelvükéből kivetkőztettek. Kivált a Csernamentérről lett legalaposabban kimutatva ez. Itt találhatók Kis-Barcsa, Szent-András, Cserna-Keresztur, Szán-

tó-Halma stb. egykor ref. s jelenleg is magyar nevű, magyar önéretű, de görög vallásu és oláh nyelvű székely nemesei.

A nyomások enyhülése után, a jelenlegi cultureszme alatt, fölébredt az öntudat s Kis-Barcsán mintegy 40-en törvényes uton visszatértek *Tamó* Gyulának, al-pestesi lelkész afjának pásztori kezeihez ősei k hitére. Gyulaiak, Kisek, Nagyok, Karák stb. Gyermekeiket már az ősi hitben keresztelik.

A hogy meghallották most, hogy a főpásztor Déván van, esedeztek *Barcsai* Béla egyházmegyei algondnoknak, hogy vezesse őket a főpásztor elé. Az algondnok teljesítette kötelességét.

Midőn az ő magyar arczu férfiak, a ritka szépségű asszonyok megálltak a püspök előtt, nemcsak ők törték ki zokogásban, hanem a jelenlevő összes intelligencia is.

Barcsai Béla algondnok gyönyörű, emelkedett szavakban tolmácsolta megbizói érzelmeit és akaratát; változta történelmi multjokat; bemutatta őket s tartozásának mondta tudtul adni, hogy számosan vannak még, kik a törvény formai korlátai miatt még nem szerezhettek érvényt szívök legforróbb óhajának. Ezek is készek volnának már most apostoli áldást kérni, ha nem tartaná vissza a főpásztor nehéz állását kimélni akaró törvényes formákhoz való alkalmazkodás. De meghagyták neki elmondani, hogy midőn a nemzet testvéri érületet czélzó cultur-jelszavára mindenki siet filléreit letenni, ők is leteszik lelkiismeretök sugallatából keletkező elhatározásukat az egységes haza szent oltárára. Ők elszakadtak az ő fáról eleik szenvedései alatt: most azt akarják, hogy unokáik áldva emlitsék őket a hibának, jobban mondva, egykori gyászos kényszernek szabadakaratból folyó helyrehozásáért. Most esedeznek, részeltessenek a magas főpásztori meglátogatásban.

A beszédre hosszas, sirásoktól megszakgatott „éljen“ kiáltásokkal adták igenlésöket a magyarul különben jól értő (csak nem beszélő) visszatért hivek, kikhez a püspök ur kijelenté, hogy először is szent kötelességének ismeri minden törvényes vallásfelekezetnek hite-szabadságát föltétlen tiszteletben tartani. Hiszen épen a miatt szenvedett érvényesüléseig a protestantismus, mert ellenei a szabad elhatározást, a lelkiismereti szabadságot annyi szenvedéssel elfojtani akarták. Ő oly tiszteletben tartja a görög hitet s az ország bármely nyelvét, mint a magáét, mert megvárja, hogy a magáé is óva, sőt ha kell, védve legyen általuk is. Semmi alkalmat nem ad s még csak látszatával sem akar birni annak, hogy a saját anyaszentegyházát halászattal szaporítani törekednék. Épen azért határozottan kijelenti, hogy az áttérők vessenek jól számot magukkal és az istennel s föltárja előre előttök, mikép a ref. egyháznak épen az a jellege, hogy semmi földi javadalmat nem ígér, kincsekkel nem csábít; hanem ellenkezőleg szenvedést, önfeláldozást vár a szeretetért. Óva inti, jól megfontolják, mit cselekesznek; istennel és lelkiismeretökkel tartsanak tanácsot, s

ha talán külső dolgokat remélve visszariadnának, ő, a főpásztor akkor is imádkozni fog értök, mert a reformáció nemcsak a testvér felekezetekért, de még ellenségeinkért is imádkozni tanít. Ha azonban kiállva a benső viaskodást, mégis az ur szavát vélik kebelökben hallhatni, s mégis állhatatosan megállanak szándékok mellett: neki szent tiszte engedelmeskedni az ur intő jelének, parancsának s természetesen szeretettel fogadni el legközelebbi testvérekül, sőt örvendezni az ur csodás, szent akaratjáért.

Fölkérte a főpap az algondnokot, Tamó ref. lelkészt, Bodosi Lajos barcsai áll. iskolai tanítói és Szántó Károly körjegyzőt, hogy román nyelven is tolmácsolják a mondottakat s elhatározásukról holnap reggel, midőn kérésökre engedve, köztök megjelenik, nyilatkozzanak.

Ismét szünni nem akaró éljenzéssel s esdő kézscsókka adták tudtul, hogy megértették a mondottakat és szándékaiktól többé nem állanak el.

D. u. 2 órakor igen sikerült bankett rendeztetett főt. püspök afa tiszteletére a dévai Risztó-féle vendéglőben.

A főpásztor hazatérése hétfőn reggel történt.

Az ígéréthez képest Piskiben kiszállni készülő püspököt Barcsay Kálmán alispán, Barcsay Béla szbiró, egyházmegyei algondnok, Kénesi Sándor József a kitűnő dévai közjegyző, Szócs Sándor dévai lelkész és László Zsigmond tanár kísérték kocikkal viszszafelé.

Kis-Barcsára érve, itt már rendezkedve álltak a hivek.

Az állami iskola növendékei Bodosi Lajos tanító vezetése alatt a Hymnusz eléneklésével fogadták a leszállókat, majd egy zsoltárral, aztán Czuczor riadóját énekelték.

Ekkor Tamó Gyula alpestesi ref. lelkész gyönyörű beszéddel adott kifejezést a hozzá visszatértek érzelmeinek. Rendkívül találóan a „jövő zenéje“-nek nevezte a gyermekek imént elhangzott énekét s szóról-szóra ismételvén a püspök tegnapi intelmeit, végül tudtul adá, hogy a hiveknek — az óva-intés alapos megfontolása után is — szilárdul elhatározott szándékuk az előbbi szent visszatérésben való megmaradás. Szavaira perczeig tartó „éljen magyar“ fölkiáltások hangozának.

Szász Domokos azért megint ismételte az azelőtt mondottakat. Kijelenté, hogy még templomépítésre se számítsanak. Maguknak kell kezeiket a munkára vetniök. Hite sorsosaiul azonban természetesen örömmel fogadja el őket s főpásztori áldását még akkor is hajlandó adni, ha görögök maradnak, miután meggyőződése szerint isten előtt minden nemzetiség kedves, ha jót cselekednek.

Most Barcsay Kálmán alispán tolmácsolta románul újból a főpap szavait, s midőn a jelenlevők egyen-egyen, férfiak, nők, gyermekek harsányan kiabáltak, hogy őseikhez vágyakoznak, a püspök áldását adta

a már visszatértekre, a többieket azonban még most a törvény útjára utasítá. Ők „karácsonyi ajándékul“ szivöket ajánlák föl a hazának és az anyaszentegyháznak.

Az áttértekről — miután a görög lelkész templomból, temetőből kiutasítá s a harangszót tőlök megvonta — gondoskodni kelle. Temetőhelyet egyikök ajánlott föl. Templom számára, mely Kis-Barcsa és Cserna-Keresztur között fog fölépítettetni, helyet, mint földesur Barcsay Kálmán alispán. Két szép harang már korábban érkezett, melyet Andrásovsky Efraim kolozsvári harangöntő készített, kiről álljon itt följegyezve, hogy hallván a kis-barcsai testvérek könyeit, a maga részéről 150 frtról mondott le a harangok árában.

A gyermekek angyali éneke ismét fölhangzott s a nép siró éljenzése közt a püspök kísérete Piski felé indult.

Ott térdepeltek a székelyek ivadécai a harang körül, csókolvá rajta Magyarország czimerét.

Piskiben az állomás nemzeti színű lobogókban úszott, s a telep alkalmazottjai zenekara Rákóczyval fogadta a közelő kocsisort. A telep gyermekei, Daruvári Paulé Iván által készített gyönyörű nemzeti lobogó alatt alkalmi éneket zengettek. A lelkes, derék főnök, a hazafiságáról ismert Daruvári Paulé Iván és dr. Nagy Gusztáv főorvos álltak a fogadó hivek élén kiknek érzelmeit szabatos nyelvezettel a főorvos ur tolmácsolá, megvilágítván a telep ref. egyházi viszonyait s a főpásztor pártfogását kérte.

Szász Domokos részletesen válaszolt, megígérte a lehető megtételét, s hogy az ígének testet adjon, párányi erejéhez képest a megteremtendő alap első megkezdéseül 100 frtot ajánlott föl.

A vagyoniilag tudvalevőleg nem dús prot. püspökség viselőjének ez ajánlata teljes erkölcsi súlyával hatott. Egy atya — Tölgyes Mózes gazdatiszt — a főpásztor elé állva, pár nap előtt meghalt fia emlékére, „kiért erősen fáj a szive“, 15 frtot ajánlott föl, s mint egy Kolozsvártt talált távirat tudatta: a vonat elrobo-gása után ott maradt intelligencia a kegyes adományt 500 frtra növelte s templom számára hely fölajánlvá lőn.

Az állomáson kitűnő villás reggeli várta a püspököt és kíséretét. Több felköszöntő hangzott.

Mikor d. e. 11 órakor a vonat Kolozsvár felé indult, ismét a Rákóczy hangzott föl a Perronon, s sokáig hallhatók voltak az éljenek.

„Szászvárosig — írja az egyik kolozsvári politikai napilap — Bartha Lajos esperes kísért, kinek isten a legjobb munka-feladatot adta e nemcsak tette kinálkozó, de föl hívó vidéken, Hunyadmegyében. Boldog, kinek isten ily szép kérdést ad föl! És az esperes ur komoly higgadtsága s mégis igaz magyar lelkesedése — ime megjósoljuk — meg is fog felelni a feladatnak.“

Ez volt a püspök utja Déván.

Válasz.

A „Prot. Közlöny“ f. évi 45-dik számában valaki „Marosi pap“ álnév alatt egy szép levelet intéz hozzám. Különös véletlen, hogy én, ki különben e becses lapot figyelemmel szoktam kísérni, csak most — figyelmeztetés után — jutottam azon szerencséhez, hogy „Marosi pap“ levelét elolvashassam. Ez az oka, hogy csak most hagyhatok föl a megirigyelt „csendes kényelem“ élvezésével a végeit, hogy igen röviden válaszoljak az én igen tisztelt Marosi pap collegámnak. Pedig nem érdemelné meg ezen figyelmet egyfelől azért, mert soraiból világos, miszerint nem azt tűzte célul, hogy kellő tárgyilagossággal kritizáljon, hanem célja vala, hogy személyeskedés — s szavam elferdítése által engemet „ledorongoljon“; s másfelől azért, hogy mindezt teszi névtelenül, vagy a mi mindegyre megy ki, álnév alatt. Az ily névtelen leveket pedig figyelembe nem venni leghelyesebb.

„Marosi pap“ azzal vezeti be levelét, hogy én azon beszédet, melyet a közelebbi egyházkerületi közgyűlésen a codificationális munkálat tárgyalása alkalmával mondtam, „mint a löni akaró a töltést, készen vittem Tordosról Kolozsvárra.“ Én úgy tudom, t. collegám! hogy az ig. tanács a hármas bizottság operátumát azért küldötte volt szét a közgyűlés tagjaihoz 7—8 nappal a közgyűlést megelőzőleg, hogy a tagok tanulmányozzák azt. S hogy én ezt csakugyan tordosi „csendes kényelemem“ közepette tettem, elismerem. Azonban ezuttal ezerszer bocsánatot kérek vakmerőségemért! Nem tudtam, hogy ezzel megrovásra való hibát követek el. Jövőben nem teszem, mert most már a nagy bölcsességű és fenhéjazó „Marosi pap“ collegám megtanított rá, hogy a közgyűlés tárgyai feletti elmélkedésnek, gondolkodásnak illetékes helye csak Kolozsvár lehet.

Azt mondja továbbá „Marosi pap“, hogy a beszéd intentioja provocálta arra, hogy tollat fogjon s nekem „csendes kényelememben alkalmatlankodjék.“ Midőn ezen sorokra megjegyzem azt, miszerint elhiheti bátran, hogy a cselkészséggel és gúnnyal emlegetett „csendes kényelemem“ nem irigyelendő, egyszersmind kiuyilatkozatom, hogy levele valami nagy alkalmatlanságot egy általán nem okozott. Az azonban tény, hogy — ha a „Marosi pap“ cselekedéssel szóba állni akart — hitem szerint — helyesebben cselekszik vala, ha szembe áll velem nyíltan, s így szólott hozzám: a mit te beszélsz, nem helyes, nem kivihető, s esetleges keresztültivitele nálunk még veszélyes is, s kellő tárgyilagossággal állításait be is bizonyítja: sokkal inkább örvendtem volna levelének. Sőt ha meggyőződött volna, szíve teljességéből mondtam volna neki köszönetet, hanem töllem telhetőleg, álláspontom védelmére keltem volna. A jeleztem eljárást vártam volna én egy paptól, s vártam volna én ezt azért, mert az én beszédem intentioja — mint ezt minden elfogulatlan olvasó tudni fogja — semmi más nem volt, nem lehetett, mint mi abban előadva van: mely szerint én egyházi alkotmányunkban a paritás elvének lehető alkalmazását szükségesnek látom, s elmondottam ezt teljes objectivitással, nem sértve senkit, s át nem csapva sehol egyetlen szócskával is a személyeskedés terére, szemben azokkal, kikről bizton tudtam, hogy egészen ellenkező véleményben vannak. Hivatkozom e tekintetben e lap olvasó közönségére. Vegye kritika alá azon beszédet bárki, s ha sértést avagy sérteni akarás szándokát fedez föl valamely mondatban: felfogadom, hogy jövőben csak Kolozsvárt fogok a közgyűlés tárgyairól gondolkozni, s egyebütt sehol e világon. S a mit cselekedtem, cselekedtem azon hitben, hogy a közügynek tesztek szolgálatot vele. Azt ugyanis

tudtam, s tudom, hogy 1871-ki egyházi alkotmányunk az elhirtelenkedés bélyegét hordja magán, azt tapasztaltam, hogy a 13 éves foltozgatás nem igen szüli meg a kívánt eredményt. Egyházkerületi közgyűlésünk s ig. tanácsunk összealkotásánál hiánynak véltem s vélem, hogy a szorosán vett egyházi elem jó formán nélkülözve, vagy legalább is tehetetlenségre kárhóztatva van stb. Ugy gondoltam, hogy a paritás elvének alkalmazása, egészségesebb helyzetet teremtené. De az alma még nem elég érett, mondja a „Marosi pap.“ Jól van. Hadd érjék hát. Nekem erős hitem, hogy előbb-utóbb meg fog érni, s önkényt le fog hullni. Sőt többet mondok, hiszem azt, hogy éppen azon világi elem lesz az, mely ezen almát fájáról lerázni fogja, melyet Ön és elvtársai folyton azzal ijesztgetnek, hogy a paritás hívei őket el akarják zárni az egyház ügyeinek vezetésétől. S pedig hogy ez állításuk mennyire nem felel meg a valóságnak, ezt csak azért nem akarom bizonyítani, mert ezt mindegyre ugynevezett világi igen jól tudja.

Az tiszta igaz t. collegám! hogy „minden kornak, minden időnek meg van a maga kívánalma“ — egyszerűbben, mindennek meg van a maga ideje. De az is igaz, hogy a korhadt fát — ha akarja valamely ok miatt tulajdonosa — korhadt állapotban hosszszas időn át lehet egy kis támogatással helyén tartani. Sőt tapasztalható még az is olykor, hogy a tavasz „lehe“ hideg északi szelek dühöngése, s ismétlődő fagyok miatt csak nagy nehezen, sok vajadás után tudja virágzó életre ébreszteni a természetet. S a népek és nemzetek históriája arra is mutat föl néhány példát, hogy olykor a legszentebb, az emberiség előhaladását, boldogságát célzó eszme, igazság volt huzamos időn át elfojtva a hatalom erőszakoskodása által. S úgy rémlik előttem, hogy Luther előtt sokaknak kellett kimondani a reformatio szükségességét, hogy az által a diadalra vezethető legyen. Azt sem tartom lehetetlennek, hogy még a megáradt folyam hanykódó hajjai is korlátok közé szorítottassanak az áradat erejéhez mért erő-hatalommal. S mennyi, de mennyi hasonlatot lehetne itt elmondani. De minek? Tény az, hogy mindennek meg van ideje, s tény az is, hogy nem minden dolog nyer akkor alkalmazást, midőn ideje eljött, mert az emberi önzés, uralom vágy s több effélék nem egyszer állják útját a dolgok természetes, rendes fejlődésének.

Az én hitem az volt, t. collegám! akkor, midőn megtámadott beszédemet elmondottam, s az ma is, hogy egyházi alkotmányunk szervezetének a paritás csak egészségére válnék. Az én hitem az volt, hogy az alkalmazás ideje is elérkezett. Ön azonban azt hiszi, hogy az alma még nem egészen érett. A közgyűlés az ön hite szerinti határozott. S én megnyugszom ezen. Az alkotmányos élet követelménye ez. Azon erős meggyőződésem azonban, hogy az által, ha a paritás elvének alkalmazása következtében néhány világi egyénnel egyházkerületi közgyűlésünkben kevesebb lenne, a vallásosságnak ártalmára egy általán nem törünk, még, az Ön nagyszabásu levelének olvasása után is mindig szilárdan áll. S nem vagyok megingatva legkevésbé sem azon hitemben, hogy a vallástalanság terjedésének nyitunk tért akkor, ha a vallás szorosán vett őrei — ha azok iránt, kiknek élete az egyház életével mintegy összeforrva van, kellő figyelemmel és méltánylással nem vagyunk. Mert bizony mondom, hogy nem abban van a mi megtartásunk, hogy az egyház kormányzatában az egyház tagjainak minél tágosabb tért biztosítunk, hanem abban, ha hiveinket gyermekesüktől kezdve a vallás és egyház iránti szeretetben növeljük föl. Az, kit így növelünk, nem fogja kérdezni, tesztek-e engemet képviselővé avagy kurátorrá, hanem szeretni fogja egyházát s.

buzgolkodni fog ügyeiért, akár lesz kurátor avagy képviselő, akár nem. S az egykerület felvirágzásának alapját sem találhatjuk — hitem szerint — személyes vágyak és érdekek istápolásában, hanem a jó és igazságos kormányzatban.

De ugy hiszem, már is igen belementem a tárgyalásba, akkor, midőn tudom, hogy a „Marosi papnak“ nem a fenforgó kérdés feletti érdemleges disputa, hanem „ának az esperesnek megleczkétetése“ volt célja. Még csak egy pár szót tehát:

Az, ki akarja, láthatja, s meggyőződhetik arról, mely szerint én egyetlen szóval sem vádoltam a papságot valástartalansággal, mint a levél írója állítja, hanem mondtam ezt: *papságnak igen nagy részét fontos hivatása teljesítésében gátolja: a szegénység és nyomor.* S nem félek attól, hogy ezen mondat valótlanúságáért egyetlen paptársam is elítélne s a hunyadmegyei papság pedig annyival kevésbbé, mert ebben megvan a kellő jó akarat arra nézve, hogy ne ferditse el szavaimat, s azoknak oly értelmet ne tulajdonítson, mit a mondott szavak magukban nem foglalnak.

A szegénység és nyomorról felállított elmélete nagyon szép. Csakhogy az a kis baj van vele, hogy az élet ellent mond elméletének. Mert ugyanis, tapasztalati tény, hogy a nagy szegénység és nyomor hamarabb viszi az embert bünbe, mint Istenhez. Hanem az már igazán nem szép, hogy tovább folytatva elmékedését, egy nyíltan megnevezett egyénhez intézett levelében mondja el azon egyéb-iránt senki által sem tagadott dolgokat, mely szerint, a vallásosságnak és egyháziasságnak nagy ártalmára van, ha a pap *nyerészkedik, uszoráskodik s a kepelért hallgatói párnáját ellicsítáltatja* stb. Igaznak, mindig igaz, s hogy ezuttal lett előadva, azért tartom nem szép eljárásnak, mert a t. olvasó utalva van mintegy annak gondolatára, hogy mindez nekem, kihez sorai írva vannak, táu joggal van mondva. Ezen könnyelmű eljárás nem tagadom, fájdalomt okozott volna nekem, ha meggyőződve nem volnék arról, hogy nincsen senki azok közül, kik e lapot olvassák, ki a felsorolt, paphoz nem illő cselekvények bármelyikét is feltenné rólam. S hiszem, hogy ön sem teszi föl, s csakis abból származhatott — bocsánat érette, nem nevezhetem másképp — könnyelmű eljárása, mert valami kiségitőre, valami bombastikus dictionra volt szüksége, s mit tehetett egyebet, minthogy egymásután soroljon oly szavakat, melyek — ugy előadva mint van ez hozzám intézett levelében — igen könnyen a legsúlyosabb vádakát képezhetnék, s melyek nagyon közel állanak a rágalmazáshoz.

Végezetre egy szives kéréssem van Önhez, ismeretlen kollegám! Miután én okot sem itthon, sem egyebütt soha nem adtam arra, hogy engemet sem a levél író, sem más e világon valami nagy embernek tartson, s van még anyyi józan eszem, hogy végheletlen csekélységem érzetében, ilyes valamire okot ezután se szolgáltatassak, talán helyén lenne, ha legalább egyházi téren nem honosítanók meg azt a minden alap nélküli maró gúnyt, azt a hetvenkedő, kicsinylő és lenéző modort. Én igenis, jól tudom, ki volt Eötvös, azt is tudom, hogy nem egy, de 100 fejjel volt nagyobb mint én, s nem is tudom, miért volt ezen mondat levelébe behurczolva, ha csak nem azért, hogy én, ellenkezőleg, annak kinyilatkoztatására kényszeríttessem, miszerint a hozzám intézett levél írójánál valószínűen csakis egy piczi kis fejjel lehetett nagyobb a nagy Eötvös, ha ugyan egyáltalán lehet valaki nagyobb a „Marosi papnál.“

De unom a feleselgetést, s anynyival inkább kell unnom, mert nem tudom, kivel beszélek. Ép azért bevég-

zem válaszul irt soraimat, azon megjegyzéssel, hogy nekem sem volt, nincsen s nem is lesz más óhajomásom, mint ez: „vezéreljen mindnyájunkat mindenekben egyházunk közjava.“

Tordos, 1885. decz. hó 8-án.

BARTHA LAJOS,
ev. ref. esperes.

IRODALOM.

Ferenczi B. miskolczi kiadó-könyvtáros leszállított egyházi könyveire vonatkozó, jelen számunkban levő hirdetésére fölhívjuk a figyelmet.

*

„**Teli Ujság.**“ (Vallásos irányu olvasmányok a magyar nép számára. Megjelenik decz. 15. márcz. 15-ig minden szerdán.) A néplap 7-ik évfolyama 1-ső számát vették. Hozza id. báró *Vay* Miklós ifjabbkori képét és életrajzát; cikket ad a ref. egyház céljáról s egy Tárcazt „Veszélyben“ czimmal. Szerkesztő *Csécsei* Miklós makói ref. lelkész, szerkesztőtársul pedig *Szalay* József nagybecskereki ref. lelkész, szegődött az idén. A lapot a békésbányai ref. egyházmegye vallásos iratokat terjesztő egyesülete tartja fön. Egy szám ára 2 kr.

*

A „**Mulattató Zsebkönyvtár**“ czimű vállalat 2 füzetét vettük. Eddig harmincz tizenkét krajczáros füzet jelent meg. A regények és elbeszélések szerzői közt Balázs Sándor, Lauka Gusztáv, Szokoly Viktor, Szabó Endre, Bartalus István, dr. Mátray Ernő, Hevesi József, Csepreghy Ferencz stb. nevével találkozunk. Az európai írók közül Dickens, Sardou, Szeville, Eckstein, Zschocke stb. műveiből jelentek meg fordítások. A magyar irodalmi régiségekből Gvadányi „Rontó Pál“-ja s a háromszáz esztendő „Salamon és Markalf“ tréfás története színtén a „Mulattató Zsebkönyvtár“-ban látott újabb világot. A füzetek ára egyenként 12 kr. Harmincz füzet három forint. Megrendelhető a kiadónál, Buzárovits G. Esztergomban, valamint minden könyvkereskedésben.

*

Kétezer magyar népdal zongorára alkalmazva! A „Magyar Dal-Album“ czimű egytetemes magyar népdal-gyűjtemény eddig megjelent öt kötete ezer magyar népdalt foglal magában. Ezen első ezer dal is a n. é. közönséghez intézett többszörös felszólításunkra küldetett be az ország különböző vidékéről s reméljük, miszerint jelenlegi kérelmünk közzététele után, a második ezer dal is rövid idő alatt egybegyűl. Felkérünk tehát mindenkit e hazában, hogy aki csak ismer egy vagy több oly magyar népdalt, a melyek a „Dalalbum“-ban még nem jelentek meg, sziveskedjék azokat egyhangra lehangjegyezni s azok teljes szövegét is leírva, alólírott szerkesztőséghez beküldeni és mi a dallamokat zongorára alkalmazva a „Magyar Dalalbum“-ban, a szöveget pedig a külön megjelenő szövegeknyvben, a „Magyar Daltár“-ban fogjuk közölni. A „Magyar Dal-Album“ szerkesztősége Győrött.

Protestáns Közlöny tárgyában.

Szám 1654—1885.

Erdélyi ref. püspöki hivatal.

Mindenik nt. esperesnek és püspöki vizsgálat alatti egyházközségek t. lelkészeinek.

A mélt. állandó igazgató tanácsnak 2138—1385. sz. a. kibocsátott körleveléből, valamint az általam 1436—1885. sz. a. nt. Szász Gerő közjegyző afiához intézett s a „Protestáns Közlöny“ f. évi 49-ik számában közrebocsátott átiratomból értesülhetett arról, hogy 1886. január 1-sőjétől kezdve a nevezett lap az igazgató tanácsnak és a püspöki hivatalnak hivatalos közlönye lesz, s mint ilyen, úgy az igazgató tanácsi, valamint a püspöki körrendeletek, körlevelek és körözüvények közrebocsátásának kizárólagos közegéül fog szolgálni. Tekintettel arra, hogy egy ily hivatalos lap megalapítása iránti szándékomat május havában tartott barátságos értekezletünk alkalmával esperes társaimmal is közölve s maguk részéről ők is kijelentvén, hogy azt körleveleik közrebocsátásának közegéül elfogadni s használni készséggel hajlandók: nyilván való, hogy egy oly hivatalos közeg életrehívásáról van szó, mely az egész egyház-kerület beléletének nagyobb fontosságú mozzanatai folytonos nyilvántartását s visszatükrözését célozza. Ugy vélem, egészen felesleges volna tüzetesebben indokolni s fejtegetni egy ily közeg megalapításának szükséges voltát s egész egyházkerületünk beléletére gyakorlandó üdvös hatását. Az eddig divott rendszernek hátrányai oly szembevetőnk, — az administratio gyorsaságára s a nyilvánosság kizárásával az egyházi hatóságok és testületek egymás közti nemes versenyének kifejlődésére oly békítőlag hatók valának, hogy annak megszüntetése s helyette életbeléptetése egy oly rendszernek, mely a folyton haladó kor követelményeinek, a nyilvánosság éltető napfényét kereső és szerető magyar reformált egyház magas rendű érdekeinek megfelelő, meggyőződésem szerint, vitás kérdés tárgyát nem is képezheti. A kiüzött cél helyes volta iránt táplált meggyőződésemnek teljes melegével ajánlom ennél fogva a vállalat támogatását összes lelkésztársaimnak s egyházközségeinknek, első sorban az esperesi karnak, mint a melynek sikeres közreműködése a kiüzött cél elérésének leghatályosabb biztosítékául szolgál.

Ez új rendszernek szükségképi következménye az, hogy a hivatalos lapot minden egyes lelkésznek, illetőleg egyházközségnek megrendelni s rendszeresen jártni kell, mert csakis annak útján juthatnak tudomására az igazgató tanács s püspökség körleveleinek s körözüvényeinek. Tekintettel azonban arra, hogy lehetnek oly lelkészek, illetőleg egyházközségek, a kiknek s melyeknek anyagi erejét az előfizetési költség túlhaladja, felkérem: tegye magát, a lehető könnyítés eszközlése végett, érintkezésbe a kiadó-szerkesztővel, ki, az ügy érdekében, méltányos eljárásra hajlandó lesz.

Megjegyzendő továbbá az, hogy jövőben szükségfelettivé lesz az egyes lelkészek részéről az egyes körrendeletek és körlevelek teljes szövegének e célra szolgáló külön könyvbe való bevezetése s elegendő lesz egy egyszerű iktatókönyv nyilvántartása, melybe azoknak hivatalos száma, keletkezési ideje s tartalmuk rövid kivonata iktattatik be. A tiszteletes atyafiak ez értelemben utasítandók.

Óhajtandó levén az is, hogy a hivatalos lap lehetőleg kimerítő képét nyujtsa az egyházmegyéék s püspöki vizsgálat alatti egyházközségek beléletének, sziveskedjék esetről-esetre értesíteni a kiadó-szerkesztőt azon

személyi változásokról, melyek akár választás, akár elköltözés, akár halálozás útján hatósága területén a lelkészi s tanítói karban előfordulnak.

Remélve végül azt, hogy a lap mentől szélesebb körű elterjedése érdekében, a gondnoki kar s általában az egyházi ügyek irányában érdeklődő hivek körében, hathatós befolyását érvényesíteni fogja, Isten segédlemének buzgó esdeklése mellett, maradtam

Kolozsvártt, 1885. december hó 17-én.

szolgatársa:
SZÁSZ DOMOKOS,
erdélyi ref. püspök.

KÜLÖNFÉLÉK.

Kolozsvár, 1885. december 19.

— **Előfizetési felhívás.** A „Protestáns Közlöny“ szerkesztését — mint bejelentve volt — 1886. jan. 1-től nt. Szász Gerő egyházkerületi főjegyző ur veszi át. Miután a lapnak ugy szellemi, mint beosztási képe gyökeres változáson megy keresztül, szivesen kérjük pártolóinkat, hogy az előfizetési pénzeket — legkönnyebben: *postá-utalvánnyal* — teljes czímmel, a lakás és utolsó posta megnevezésével mielőbb, külmagyar-utca 9. sz. beküldeni sziveskedjenek.

— **Az erdélyi rom. kath. igazgató-tanács** a jövő tanév elején általános tanármozgósítást szándékozik eszközölni, a szakrendszer tökéletes keresztülvitele szempontjából. Eddigelé a kinevezéseknél a hiányzó szakokra nem igen voltak tekintettel; minek folytán némely gimnáziumnál egyik-másik szakmára 3, sőt 4 tanár is van, 2—3 szakma pedig csak pótlék gyanánt fityeg. Feltűnő pedig különösen az, hogy a magyar- és németnyelv és irodalomra képesített tanárok a legcsekélyebb számban vannak.

— **Szigethy Miklós ny. honvéd ezredes** urhoz egyházkerületünk áll. igazgató-tanácsa a következő köszönetet küldötte: Folyó évi november hó 25. ről kelt alapítványi okmány benyújtásával kapcsolatosan Nagyságod által tett előterjesztésből örömmel értesült igazgatótanácsunk özv. Zathureczky Gedeonné szül. Kelemen Polixéna és nagyságod kedves neje szül. Kelemen Katalin azon kegyeletteljes elhatározásukról, hogy szeretett néhai édes anyjuk, boldog emlékü Kelemen Benóné szül. Bod Katalin emlékének megörökítésére 2000 frt kétezer forint alapítványt bocsátanak egyházkerületünk kezelésére, e tőke után beveendő kamatok folyóvá tétele által a szucsági ev. ref. egyházközség papi állomásával egybekötött fizetés emelése céljából. Midőn ezen alapítvány elfogadásáról nagyságodat, mint alapító urnók megbizottját s az alapítvány bejelentőjét, fáradozásának méltányló előismerése mellett — értesítjük, egyidejűleg felkérjük, hogy sziveskedjék özv. Zathureczky Gedeonné szül. Kelemen Polixéna urnó ő ngának 1500 frt és nagyságod neje szül. Kelemen Katalin urnó ő nagyságának 500 frt — alapít-

vány tétele által vallásos buzgóságunknak és áldozatkészségünknek ezen kegyeletes nyilvánításáért egyházkerületünk meleg köszönetét fejezni ki. A beadott alapítvány levél örök emlékül az alapítványok könyvébe beigtattott s az alapítványi összeg átvételére főt. Szász Domokos püspök afia kéretett fel. Az erdélyi ev. ref. egyházkerület állandó igazgató-tanácsának Kolozsvárt, 1885. decz. 4 én tartott üléséből. Szász Domokos elnök, Bodor Antal titkár.

— **Lehet-e zsidó keresztstüle?** A sepsi egyházmegyéből vesszük e sorokat: „Lehetséges-e az, hogy egy protestáns, illetőleg keresztény gyermek keresztelésekor a keresztstüli kötelességet egy izraelita család vállalja magára? Összeegyeztethető-e ez a protestantismus, illetőleg kereszténység elveivel? Előre is meg kell jegyezmem, hogy e kérdést azért teszem fel, miután már többször megtörtént Gidófalva községben, hogy a keresztstüli kötelességet egy itt lakó izraelita család teljesítette. Én azt helyesnek s megengedhetőnek nem találom. A keresztstület maga Jézus rendelé a következő szavakkal: „Teljes hatalom adatott nekem mennyen és földön. Azért elmenvén, tanítsatok minden népeket, megkeresztelvén őket Atyának, Fiunak, Szentléleknek nevében.“ (Máté XXVIII. rész 18, 19. vers.) A mit Jézus rendelt, azt a zsidók nem hiszik, s következőleg nem is kötelezik magukat arra, mire minket keresztstünyeket kötelez a keresztstüség. Azon kötelezettséget, melyre kötelez a keresztstüség, a kisdedek helyett a stülők, illetőleg keresztstülők vállalják magukra mindaddig, míg a megkeresztelt kisdedek a koafirmáció alkalmával a keresztstüny egyház önálló tagjaivá lesznek. Feltéve azt, — de meg nem engedve — hogy az említett kötelezettséget a kisdednek csak édes stülői tartoznak magukra vállalni és teljesíteni, nézetem szerint, még akkor sem volna megengedhető, hogy a keresztstüli czimet — mert akkor csak üres czim lenne — egy izraelita család viselhesse. Ném vagyok antisemita, de nem képzelhetem el, hogy protestáns stüle, ha egyéb dolgokban nem is, de legalább ezen sacramentum gyakorlatában, hogy nem kerülheti el az izraelitát. Valamint fel nem tettem volna protestáns papról azt is, hogy még ilyen dolgokat is megengedjen történni. Ha a stülők — számba nem vehető mellékes érdekből — azt meggondolták, én azt hiszem, hogy az illető lelkésznek kötelessége lett volna figyelmeztetni erre. De ezt nem tette, hanem beleegyezését adta. Csodálkozom azon is, hogy a sepsi egyházmegyei vizsgálószék azt soha észre nem vette. Pedig az anyakönyv vizsgálásánál a névről is könnyen rá lehetett volna ismerni. Bárki is, ha olvassa az „Edelstein Izrael“ nevet, ráismerhet az illetőnek eredetére. — Református.“

— **Gyászjelentés.** Balavásári volt ref. lelkész néhai Csinádi István özvegye: *Réthi Agnes* életének 66-ik, özvegyiségének 25-ik évében, f. hó 10-én estvéli 10 órakor elhunyt. A megboldogult porrészei folyó hó 13-án délután 1 órakor Szövérdén helyeztettek örök nyugalomra. Siratják testvére Réthi Ferencz és erdőcsinádi volt ref. lelkész néhai Réthi Mózes özvegye Vályi Anna és gyermekei. Gyermekei: Csinádi Lotti, férje Madaras János és gyermekeik; Csinádi Máli, özv. Kakasi Mihályné és gyermeke; Csinádi Kata, férje Orbán Albert és gyermekek; Csinádi István, nője Csathó Irma és gyermekeik; Csinádi Éliz, férje Gönczi János és gyermekeik; Csinádi János és nője György Ida; Csinádi Lajos, nője Lengyel Teréz és gyermekek. — Béke hamvain!

Hivatalos rész.

A „Protestáns Közlöny“ t. Szerkesztőségének.

Folyó évi december 17 és következő napjain tartott egyetemes konvent kiváló figyelmére méltatta egyházkerületünk nagyszámu szegény egyházközségei s nélkülözéssel küzdő papjai által segélynyújtásért esdő kérésüket az országos közalapról 18,575 frtot szavazván meg és utalván ki azok szükségéi enyhítésére.

Most második éve annak, hogy az országos közalap tényleg megkezdette áldásteljes működését, fennállásukban megingatott erőtlenség s az anyagi terhek sulya alatt roskadozó egyházak gyámolítására s az anyagi gondok által lenyüggözött papoknak felemelő karját nyújtva, s már ezen rövid s a kezdet nehézségei miatt szűk hatáskörre szorított életműködése örömet keltő tanubizonyosságot teszen arról, hogy a magyar protestáns anyaszentegyház hívei kebeléből nem halt ki az őseiktől öröklött vallásos buzgóság s áldozatkészség s emberbarátaink, faj- és hitrokaink iránt érzett szeretet oltárára minden egyes által letett fillérekből egymás után emelkednek az Urnak házai, melyekben az azelőtt elhagyatottságuk érdekében már-már elcsüggedett híveink hálaadó buzgó imája hangzik fel.

A magyar ref. öt egyházkerület közül hitfelekezeti s főleg nemzetiségi viszonyainál fogva is a legtöbb gyámolításra szorult saját egyházkerületünk, de hogy a kevésbé kedvezőtlen viszonyok között élő híveink gyámolítására is számot tarthasson, meg kell mutatni azt, hogy minden egyes tagja kivétel nélkül meghozza adományát az országos közalap üdvös céljai létesítésére, mert a mely egyházközség tagjai az évi járulékösszeg megállapításánál szűklelkütséget s a befizetésnél hanyagságot tanusít, az az egyház nem fog érdemesnek tartatni a gyámolításra s segélyre nem számíthat.

Az egyetemes konvent által egyházkerületünk egyházai és papjai felsegélésére nyújtott adomány kétszeresen meghaladja azon összeget, a mennyit egyházkerületünkben az országos közalapról egy év alatt befizettetett. Kétségtelen jele ez egyfelől egyházkerületünk nyomasztó anyagi helyzetének, s másfelől az egyetemes konventnek egyházaink és papjaink iránt jóakaró atyai gondoskodásának, de nem minden alap nélkül hangzik fel önkénytelenül a kérdés: „meghozták-e híveink vagyoni helyzetöknek megfelelő áldozatot ezen alpra?“ Feleljenek erre egyházaink hívei önmaguknak!

Igazgató tanácsunk minden egyházközségtől elvárja s az előjáróságnak meghagyja, hogy az országos közalaphoz kötelezett hozzájárulási összeget minden év november hó 1-ig pontosan fizesse be, illetőleg vegye be és rendeltetése helyére küldje be, melynek teljesítésére az 1885. évi egyházkerületi közgyűlés 26. jkvi szám alatt kelt határozat védelmében a póp és kebli gondnok kötelesek, s e kötelezettség elmulasztása fegyelmi vétséget képez.

A segélybe részesített egyházközségek és papok s részökre megszavazott segélyösszegek kimutatása azon hozzáadással tétetik közzé*), hogy a papok részére megszavazott összegek a segélyezetté által kiállítandó nyugta mellett az egyházkerületi pénztárból felvehetőek, az egyházközségek részére megszavazott segélyek pedig az egyházközségek által esperesi úton leendő felterjesztésre utaltatnak ki, az építkezésekre adott segélyek kiutalása végett beadandó felterjesztésben kimutatandó, hogy az építkezésre szükséges fedezet egybegyűjtött és az épi-

*) Jövő számunkban.

tést az egyházközség megkezdette, illetőleg a jövő tavasszal tényleg megkezdheti.

Ezen leirat minden egyes egyházközségben a népes egyházgyűlésen felolvasandó a segélybe részesültek névsorával együtt s buzdító szavak kíséretében hivatásuk szívekre, lelkekre kötendő az országos közalapra tartozásuk hiánytalan és pontos befizetése, valamint adományok által is buzgó s áldozatkészségből eredő gyámo-litása.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület állandó igazgató tanácsának

Kolozsvártt, 1885. december 4 én tartott üléséből.

Szász Domokos ref. püspök, mint elnök. Bodor Antal titkár.

Püspöki körözvénnyek.

Főt. Szász Domokos erdélyi ref. püspök a következő körözvénnyeket bocsátotta ki:

Köröztetnek:

1573—1885. Az udvarhelyszéki ref. egyházmegyében az új-széki egyházközség énekvezéri állomása. Javadalmak: 45 kalangya buza; 264 véka csős törökbuza; 14 frt fára; 15 véka szántó, 5 szekér szénatermő kaszáló haszonélvezete; tisztességes lakás, gazdasági épületekkel. Pályázati határnap f. évi december hó 31-dike. — Folyamodványok nt. Solymosi István esperes aához Bögözebe küldendők.

1634—1885. A kolozs-kalotai egyházmegyében a kántói kántortanítói állomás. Javadalma: 1. Minden háztól 22 és 6 cl. (1 kis véka) gabona, fél szekér fa, 1

disznósódar és 1 kenyér; 2. egy 3 szekérré való kaszáló, ezenkívül az egyházk. minden két évben 1 szekér szénára való füvel ad. 3. 2 drb szántóföld, ezeknek egyikébe az egyházk. vet 1 ht. 80 l. (8 kis véka) magvat, a másikat a kántor műveli, ezenkívül tartozik az egyházközség a kántor részére egy 4 kis vékás földet kibérelni s megművelni, ugyszintén 22 literre való kenderföldet. 4. Tandij 11 lit. gabona és fél szekér tűzifa minden gyermek után. 5. Enekszóval temetés 20 kr, bucsuztatóval 1 frt o. é. Pályázati határnap f. évi december hó 31-dike. Folyamodványok nt. Szakács István esperes társamhoz Sz.-Lónára (u. p. Gyalu) küldendők.

Körrendelet:

1637—1885. A vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter urnak 28,862—1885. sz. alatt kelt s hozzám intézett leirata alapján az anyakönyvek vezetésére hivatott összes lelkészi hivatalokat és közegeket felelősség terhe alatt utasítom, hogy jövőben az összes születési, esketési és halálzási anyakönyveket két példányban vezessék s az egyik példányt, szabályszerű hitelesítés mellett, minden év végén, az illető törvényhatóság levéltára számára, megőrzés végett, beszolgáltatni mulhatlan kötelességüknek tartsák. Hivatkozással az egyházi törvények 119-dik és 138-dik cikkelyeire, kijelentem, hogy mindazokkal szemben, kik e kötelességüket elmulasztják avagy hanyagul teljesítik, szigorral fogok eljárni, esperestársaimtól pedig elvárom, hogy e rendelet teljesítését lelkiismeretesen ellenőrizzik.

Kolozsvártt, 1885. december 16-án.

SZÁSZ DOMOKOS,
erdélyi ref. püspök.

Rendkívüli árleszállítás.

Következő elsőrendű egyházi írók jeles műveit, hogy azok nagyobb elterjedést nyerjenek, rövid időre tetemesen leszállítom, ezentúl a régi magas bolti ár lép ismét életbe.

Tompa M. Egyházi beszédek 2 kötet, 3 frt 28 kr helyett csak 1 frt 60 kr.

Tompa M. Halotti emlékbeszédek (orációk) 1 frt 60 kr helyett csak 80 kr.

Könyves Tóth K. A koporsónál közönséges és alkalmi halotti imák díszes kötésben 2 frt 40 kr helyett csak 1 frt 20 kr.

Gyöngyösy S. Magyar prot. egyh. szónoklatok, ünnepi, alkalmi, közönséges és gyászbeszédek 4 kötet 7 frt 20 kr helyett csak 3 frt.

Kún B. (Superint.) Egyh. szónoklattan. 80 kr. helyett csak 40 kr.

Nemes Beni. Népszerű egyh. beszédek 1 frt 20 kr helyett csak 60 kr.

Barakonyi K. Biblia-magyarázatok a szószekeken, 2 kötet 3 frt 60 kr helyett csak 1 frt 80 kr.

Zsombory G. Korszerű egyh. beszédek, 2 kötet 2 forint 40 kr helyett csak 1 frt 20 kr.

Nikházy L. Huszonkét közönséges egyházi beszéd 1 frt 30 kr helyett csak 60 kr.

Filep M. Buzgóság oltára, imák és fohászok, diszkótés, aranyvágás, 2 frt helyett csak 1 frt.

Filep E. Temetési énekek 1 forint 30 kr helyett csak 60 kr.

Az egész 17 kötetből álló gyűjteményt egyszerre véve meg, 27 frt helyett csak 10 frtért adom.

Miskolcz, 1885. november hó.

Ferenczi B.
kiadó-könyvtár.

PROTESTÁNS KÖZLÖNY

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETILAP.

MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP.

SZERKESZTŐSÉGI SZÁLLÁS:

b.-farkas-utca 16. szám, hova a lap szellemi ügyeit illető küldemények a szerkesztő nevére czimzendők.

ELŐFIZETÉSI ÁR:

Egész évre 6 frt, félévre 3 frt, évnegyedre 1 frt 50 kr.

HIRDETÉSI DIJ:

Egy négyszög centimetryi tér egyszeri hirdetésnél 3 kr.

KÉZIRATOK NEM ADATNAK VISSZA.

KIADÓHIVATAL:

„Magyar Polgár“ nyomdája, b.-közép-utca 4. sz., hova az előfizetések és hirdetési díjak küldendők.

FELELŐS SZERKESZTŐ: SÁNDOR JÓZSEF. — KIADÓ: AJTAI K. ALBERT.

Tartalom: Az erdélyi ev. ref. kollegiumok. (Albisi.) — Domestica. — Vidék. — Tárcza: Az öregek karácsony-estéje. (Gönczi Jánostól.) — Irodalom. — A szeg fejére ütöttek. (Pereszélyi Jánostól.) — Nyílt levél. (Földes Györgytől.) — Különfélék. — Hivatalos rész. — Szerkesztő postája.

Az erdélyi ev. ref. kollegiumok rendes tanárainak egyh. kerületi közgyűlési tagsága.

(Vége.)

Kár volna tehát a tanári testületeknek az egyház ügyei iránt való érdeklődését a közgyűlésből való kihagyás vagy kirekesztés által lehűteni; ez által a közgyűlés ugy sem nyerne, csupán veszíthetne. — Lehetnek olyan hierarchikus érzelmű papok is, a kik azért akarnák a tanárokat kiküszöbölni, mert azt hiszik, hogy a tanárok által is csak a világi elem erősödik, pedig ezek most is igen sokan vannak. — De hát lehet-e ezen föltevést — akár csak a valószínűség színvonalára emelni?

Meggyőződésünk szerint nem, sőt mi azt hisszük, hogy ha már egyházi és világi elem egymással szembe helyeztetnek, akkor a tanári testület mégis inkább az egyházi rendhez sorozandó, hiszen egyház és iskola ikertestvérek, a tanár is pap, mert az igazságnak hirdetője és a magasabb erkölcsi életelveknek prédikátora, — de viszont a pap is hiveinek tanítója.

Aztán abból, hogy talán egyik-másik kérdésnél a tanári testület, vagy annak egyes tagjai a világi elemmel szavaztak, következtést vonni, komoly férfiakból álló testülethez nem illő, gyerekes eljárás volna.

Pedig emlékezünk azon esetre, midőn egyik egyházmegye élén álló paptársunk, egy bizonyos

kérdés eldöntésénél a szavazás nem az ő óhajta szerint ütven ki, pironkodott, hogy a tanárok nem az ő számitása szerint szavaztak.

Elkeseredésében aztán ki is mondotta, miszerint jó volna módját találni annak, hogy a tanároknak kevesebb szavuk legyen az egyházkerületi közgyűlésen.

Ez azonban csak trompfra-trompf akart lenni és meg vagyunk győződve, hogy ma már, midőn egyházi életünk terén ismét szélcsend uralkodik, — az a tiszteletes a fi sem olyan mérges és feledte haragját!

Hogy a codifikáló bizottság minő logikai összefüggés folytán hozta párhuzamba vagy ellentétbe az egyház megyei jegyzőket a tanárokkal és miért javasolta azoknak is kihagyását? azt alig tudjuk megfejteti.

De minthogy a tanárok száma csökkentésére vonatkozó indítványt legelőször egy paptársunk tette meg; hátha a codifikáló bizottság a tanárok malmára akarta hajtani a vizet akkor, a midőn így gondolkodott: „ha ti veritek a mi zsidónkat, hát mi is verjük a ti zsidótokat“, ha ti — papok — a tanárok számát reducáljátok, ám mi is reducáljuk a ti létszámotokat, a jegyzők kihagyása által.

Volna még egy érv, melyet a tanárok egyh. ker. közgyűlési tagsága ellen föl lehetne hozni, de ezt csak az ugynevezett politikusok, a pártemberek ismerik. Ugyanis jól tudjuk, hogy ezelőtt néhány évvel a politikai élet ferdeségei közül a pártoskodás egyházi és iskolai életünk körében is lábra kapott s mármár ijesztő mérvben tünt fel. Ekkor az ugynevezett papi és világi párt gyakran — mint két ellenséges elem — mint tűz és víz állott egymással szemben.

És ha már egyáltalában volt az egyh. kerü-

letünk körében lezajlott párttusák idejében olyan töredék, mely függetlenségét leginkább megőrizte: ez kétségen kívül éppen a tanári testület volt.

De — fájdalom — a pártok emberei ezt a pártokon kívül álló függetlenséget gyakran elvetelenségnek vagy éppen két-kulacsosságnak szerették volna qualificálni. A tanárok votumaira biztosan egyik párt sem számíthatott, mert ki-ki saját elvi álláspontja és meggyőződése szerint szokott szavazni.

Lehetnek még manapság is olyanok, kik így gondolkodnak: a tanárookra egyik párt se számíthat biztosan; általuk egyik párt se erősödik, mert őket nem vallhatja feltétlenül magáénak; legjobb tehát őket kiakolbólítani — vagy számukat annyira apasztani, hogy szavuk az egyh. kerületi közgyűlésen ne legyen több, mint egy csöppnyi merítés a tenger mélységéből.

És el kell ismerni, hogy az ilyen formán gondolkodó pártembereknek — saját álláspontjuk szerint — igazuk van. És csakis ilyen nézőpontból lehet levezetni aztán azon következtetést, hogy a gyűlésezés és a tanácskozás nagymértékben meg lesz könnyítve, mihelyt a tanárok nem lábatlankodnak többé s nem állanak se a papi, se a világi párt törekvéseinek útjába.

Minthogy azonban a pártoskodás sok keserü gyümölcsöt terem és ezt a többség is jól ismeri: pár év óta a fölkorbácsolt hullámok simulni kezdtek és így állandó szélcsendre lehet következtetni.

És valószínűleg ma már elenyésző csekélyre apadott azoknak száma, kik a jelzett hypothesis ductusán, a tanárok egyh. kerületi közgyűlési tagsága ellen fegyverkeznek.

Valóban óhajtható volna, hogy legyen közöttünk egyesség, szeretet és békesség! És mi ennek egyik biztosítékát abban véljük föllelni, ha ismét napirendre térünk a kérdés felett s illetve egyházalkotmányunk ide vonatkozó szakaszát továbbra is fentartván, úgy az egyh. kerületi közgyűlés által választott rendes tanárok, mint az egyh. megyei jegyzőket jövőre is a ker. közgyűlés rendes tagjainak tekintjük.

Abisi.

Domestica.

Az egyetemes conventnek, az 1885. évi Budapesten november 17—23. napjain tartott üléseiben, az országos közalaphól, a következő egyházak és lelkészek részére rendeltettek segélyezések:

Az erdélyi egyházkerületben.

I. Egyházak:		I. Egyházak:	
Körösbánya	200 frt.	Száltelek	100 frt.
Klopotiva	200	55 Nyomát	50
Déva	200	Ny.-Szt.-László	100
Lozsád.	200	Ny.-Szt.-Imre	100
5 Maros-Ilye	100	Szentháromság	50
Kis-Barcsa	150	Bőö	50
Sárd	100	60 Káposztás-Sz. M.	100 "
Diód	100	Mája	100 "
M.-Szt.-Király	100	Csóka	100 "
10 Lőrinczréve	100	Geges	200 "
Gerend	100	Gyalakuta	100 "
Magyar-Kapud	100	65 Székes	100 "
Maros-Csucs	50	Lőrinczfalva	100 "
M.-Csesztve	50	Kis-Görgény	100 "
15 Inaktelke	150	Ny.-Szt. Benedek	50 "
Ajton	100	Fintaháza	100 "
Pata, Kara, Bózs	200	70 Vaja	100 "
Alsó-Jára	100	Csejád	100 "
Sarmaság	150	Mező-Bodon	100 "
20 Érkörös	100	Vámos-Gálfalva	250 "
Pele	100	D.-Szt.-Márton	100 "
Tusnád Szántó	50	75 Szent-Benedek	100 "
Érkávás	50	Héderfája	100 "
Szt.-M.-Valkó	50	Kutyfalva	100 "
25 Ákos	100	Bonyha	100 "
M.-Goroszló	100	Nagy-Teremi	200 "
Monó	50	80 Medgyes	100 "
Pacálusa	100	Küküllővár	100 "
Szilágy-Panit	100	Szőkefalva	50
30 Völcsök	50	Bernád	50
B.-O. Buda	200	Kis-Enyed	150
Babucz	100	85 Balásfalva	100
Doboka	100	Magyar-Becze	100
Hidalmás	50	Bürkös	50
35 Ormány	100	Mihályfalva	50
M.-N.-Zsombor	50	Pókafalva	50
Kudu	200	90 A.-Siménfalva	100
Vicze	100	Segesvár	100
Szava	300	Küsmöd	150
40 Alsó-Szováth	200	Kis-Solymos	50
Pusztá-Kamarás	250	Kecset	200
Mező-Záh	100	95 Bethfalva	50
Besztercze	500	Uj-Székel	50
Szász-Czegő	200	Sándorfalva	100
45 Abafája	200	Kis-Bacson	200
Erdő-Szengyel	100	Bardocz	200
Teke	200	100 Komolló	100
Maros-Jára	100	Kálnok	100
M.-Keresztur	100	Kilyén	50
50 Nyárádtő	200	Papolcz	300
M.-Szt.-György	200	Tamásfalva	100
Kebele-Sz.Ivány	100	105 Márkosfalva	200 "
Fekete	100	Összesen: 12650 frt.	

II. Lelkészek:

Csiszér Pál n.-pestyéni	50 frt.
Benkő György nyug. lozsádi	50
Péter Albert n.-rápolti	100
Páljános Károly, rákosdi	100
Bogdán Mózes, m.-solymosi	150
Ónodi Veres Sándor, sárdi	100
Asztalos György, istvánházi	100
Benedek Ferencz, bágyoni	50
Tóth Sámuel, gombási	50

Mooré Károly, m.-bükkösi	50	frt.
Kolosvári Antal, ajtoni	100	
Fazekas Lajos, m.-petri	75	
Sófalvi Miklós, egeresi	100	
Kis Péter, patai	75	
Régeni Ferencz, m.-bikali	50	
Diószegi Mór, érkávási	75	
Fogarasi László, erdői	75	
Demeter Kálmán, m.-goroszlói	50	
Kovács Ferencz, t.-szántói	75	
Szilágyi Mihály, sz.-paniti	50	
Tóth Imre, paszati	50	
Ferenczi József, bádogi	50	
Miklósi József, pánczélcehi	50	
Sóós Károly, h.-láposi	75	
Szabó József, m.-légeni	50	
Szathmári Sándor, kudui	50	
Molnár János, árpástói	50	
Szentkirályi Lajos, balásfalvi	75	
Albert Dániel, szász-ujósi	50	
Dienes József, m.-bőlkényi	100	
Pap Elek, lőrinczfalvi	100	
Jánosi György, tompai	50	
Fábián Simon, m.-kereszturi	50	
Ráduly Sámuel, m.-sz.-királyi	50	
Bogdán József, gyalakutai	50	
Málnási Ferencz, kendői	75	
Nemes Károly, m.-csávási	75	
Simon Elek, vadasdi	50	
Vizi János, iklandkái	50	
Pataki Lajos, ny.-sz.-imrei	50	
Fábián Miklós, lőrinczfalvi	50	
Staudner Mátyás, mosoni	50	
Erdélyi Sámuel, székesi	100	
Dali János, k.-sz.-miklósi	50	
Szalkai József, havadtói	50	
Berdi Károly, adorjáni	50	
Nagy János, udvarfalvi	50	
Vajda Károly, szálteleki	50	
Jósa Ferencz, küküllővári	50	
Székely Sámuel, b. besenyői	100	
Vas Ferencz, m.-sülyei	100	
Gocz Zsigmond, m.-herepei	100	
Kiss Sámuel, sz.-dányáni	100	
Bartalus Sámuel, sz.-benedeki	75	
Fábián Domokos, egestói	50	
Orbán József, szőkefalvi	50	
Bőjthe Miklós, sz.-kis-almási	50	
Muzsnai Sándor, g.-várallyai	50	
Pap István, erzsébetvárosi	50	
Hegyí Sándor, bonyhai	50	
Lukács Ferencz, mihályfalvi	100	
Solymosi Lajos, m.-beczei	75	
Ágoston Mózes, balásfalvi	50	
Nagy Elek, péterfalvi	50	
Baka János, alsó-simonfalvi	150	
Bőjthe Sándor, szolokmai	100	
Benczédi János, óczfalvi	100	
Pál Károly, sz.-lászlói	50	
Kovács Gyula, kis-solymosi	50	
Nagy József, hévizi	50	
Fazekas Sándor, süköi	50	
Kovács Zoltán, uj-székel	50	
Kádár Domokos, égei	50	"
Szász József, bibarczfalvi	75	"
Zajzon Mihály, bardoczi	100	"
Albu Endre, kis-borosnyói	100	"

Szabó Ferencz, bodolai	50	frt.
Bartos László, eresztevényi	50	
Benkő János, s.-málnási	100	
Ágoston Pál, sz.-s.-királyi	50	
Vas Dénes, kilyéni	50	
Barabás Miklós, s. besenyői	50	
Jancsó Elek, pákái	75	
Márk Mihály, kovásznai	100	
Földes György, papólczi	50	
Benedek Ignác, bitai	100	"
Osszesen: 5925		

Egyházak részére	12650	frt.
Lelkészek	5955	"
Egész összeg: 18575		

Vidék.

Sepsi-Szentgyörgy, 1885. december 6-án.

„A kinek vagyon füle a hallásra, hallja.“

Máté XI. 15.

Megható és lélekemelő ünnepély folyt le folyó hó 6-án a sepsi-szentgyörgyi ev. ref. egyház kebelében, — s talán nemcsak az egyház kebelében, hanem az egyház hiveinek lelkében is. — Legalább így kellett volna, hogy történjék, mert ha az a szép ünnepély csak külsőleg volt ünnep: akkor vajmi csekély és hamar elmuló jelentőséget tulajdoníthatunk annak: „A kinek vagyon füle a hallásra, hallja.“

Az idő vasfoga mindent megemészt és a természetben minden a változás, az elmulás törvénye alatt áll! — hallottuk ma a szószékből az Ur szolgálójának ajkairól. Volt nekünk egy drága, szent klenodiumunk: egy szívhez szóló, kedves hangu nagy harangunk. 115 esztendővel ezelőtt öntette újra a sepsi-szentgyörgyi ev. ref. egyház hiveinek buzgósága. És 115 esztendőn keresztül szólott búvös-bájos hangon, melyben volt öröm is, bánat is, — valami oly megható vegyületben, hogy bizony-bizony sirtunk és örvendettünk egyszerre lelkünkben, midőn meghallottuk hivatató szavát. De ez a mi kincsünk sem volt kivétel a természetnek általános törvénye alól. Épen halottnak harangoztak vele, mikor elhasadt. Gondolkozóba estünk s igen-igen aggódtunk, mikor ez történt s azt hittük, sohase lesz ilyen kedves szavu harangunk, s egyházunk éltebb tagjai azt búsulták, hogy miért is hasadt el legalább addig, míg felettük is meg nem kondult. De az Istennek kegyelme eltörülte a mi aggodalmainkat s mindenhatóságát megdicsőítette a mi tehetetlenségünkben! Hála és dicséret Isten nagy nevének, hogy „közel volt mi hozzánk a mi szükségünkben!“ A buzgóságnak lelkét megújította az ő hiveiben. Egyházunknak ugy vallásos buzgóságban, mint világi javakban — Isten kegyelméből — bővölködő tagjai: Eresztevényi Benke András és neje Rákosi Ágnes 400 o. é. frtot ajánlottak fel az elhasadt harang újra öntési költségeinek fedezésére. E követésre méltó buzgóság, mely jótékonyágával ily fényesen adta meg a példát, más hiveinknek lelkében is felgyújtotta a buzgóságot. Az ige testté lőn, — s elhasadt nagy harangunk alig néhány nappal ezelőtt, 205 bécsi fonttal megnagyobbodva, került haza a derék Andrásowszky Efraim kolozsvári harangöntődjéből, ki régi hírnevéhez méltóan hajtotta végre harangunk újra öntését. Az újra öntés, megnagyobbítás mintegy 800 o. é. frtba került, s e te-

kintélyes összegből egyetlen fillér sem esik egyházi pénzlárunk terhére. A nemes áldozatkészség nem szorul dicséretre és elismerésre. Önmagában hordja a dicséretet és az elismerést.

Folyó hó 6-án folyt le a felszentelési ünnepély. Délelőtt 10 órakor kondult meg az új harang s a hívek egész serege gyült össze hívogató szavára az Úrnak házába, mely már alig vala képes befogadni az Istenhez vágyódó lelkeket. A szép gyülekezet szívének teljességéből énekelte: „Te rólad zeng dicséretünk“ mert csak „Te benned biztunk eleitől fogva...“ A gyülekezet éneke után Nagy Leona és Leugyel Ilona k.-a.-ok templomi kettős dala emelte Istenhez a lelkeket a buzgóságnak szárnyain. Szívöknök oly mélységes indulatával énekeltek, mintha érezték volna helyzetöknök súlyát, midőn egy egész gyülekezet helyett zengettek Istennek dicséretet. Az utolsó ütemek alatt t. Révay Lajos lelkész afia ment fel a szószékbe, s az ének hangjai után vallásos buzgósággal eltelt szív által sugallt imának szárnyain emelte a híveknek lelkeit Istenhez, mint a ki adja nemcsak a lételt, mint a kitől vagyon nemcsak a megtartás, hanem a megújulás is. A könyörgést követő „Uri ima“ első szavai alatt megkondult az új harang, s majd az „Uri ima“ után a harang szólása mellett hangzott fel derék egyházi dalárdánk kardala. — Mint-ha Istennek ama lelkét láttuk volna tüzes nyelvek alakjában a hívökre szállani, — s mintha az összesereglett híveknek lelkéből a buzgóság megtestesülve szállott volna ég felé, — — midőn a szép és szépen előadott kardalt hallottuk felhangzani a harang folytonos zugása közt. Mi szép kíséret is a vallásos szív hálaénekéhez a harangnak buzgóságra gyújtó hangja. A harang még mindig szólott, midőn lelkész afia felolvasá a szent könyvből a választott alapigét: „A kinek vagyon füle a hallásra, hallja“ (Máté XI. 15.) s e szent igék alapján tartott a szívnek teljességéből a szívekhez szóló alkalmi beszédet. Felszentelte az új harangot szépen — ékes szavakkal. Nem! nem szentelte föl. Igen szépen mondá, hogy a harangot csak a hívök szíveiben élő vallásos buzgóság szentelheti föl, — mert csak a buzgóságnak lelke mivelheti, hogy a hívök annak hívogató, intó szavára ne legyenek lelkeikben siketek. — Beszédének továbbbi folyamán találó, festői vonásokkal ecsetelte a harangnak vallásos jelentőségét: „Az élöket hívogatja — a halottakat elsiratja.“ A buzgóságnak édes testvérét — a szent dolgokért való lelkesedést éreztük felgyulni szíveinkben, midőn hallottuk oly találó felemlítését az emberi élet oly sokféle viszonyainak, melyekben hívogat a harangnak hangja. Sirni szerettünk volna, — s bizony sok szemet is nedvesített meg a szívnek nedve — a köny, midőn hallottuk a gyászos eseteknek ama sokféleségét, melyek kedveseinket ragadják el karjaink közül. Oh milyen találóan illett minden egyes kép után a megváltó szava: „A kinek vagyon füle a hallásra, hallja.“

A szívből szívhez szóló egyházi beszéd után a gyülekezet buzgó éneke hangzott fel, majd a berekesztő ima után az új harang javára történt adakozások olvastattak fel. Egy hosszú, szép névsor, melyből a legnagyobb adományon kívül legyen szabad felemlítenem id. Gyárfás Károly 1848—49-beli ny. honvédet, ki „jól megérdemelt“ nyugdíjának egy havi részletét — 20 o. é. frtot ajándékozott az új harangra. A ki a haza és az anyaszentegyház védelmére drága vérért is felajánlotta volt, most a békés fejlődés idején sem lett hűtlen a lelkületét jellemző eszményhez. Kegyes adománya fel van jegyezve az életnek könyvébe. — Az adakozók név-

sorának felolvasása után az egyszerű, de egyszerűségében szép ünnepélyt a hívek buzgó éneke rekesztette be.

Mily szép és vonzó képe ez a vallásos buzgóságnak, mily gyönyörűséges látni egy gyülekezetet, mely szorgalmatoskodik az Úr dolgaiban! — Oh, miért, hogy e képet is elhomályosítja nemzetünknek még ez idő szerint is oly végzetes nyavalyája: a versengés, a huzalkodás, a pártviszály. Pedig a megváltó is egyetértésre intette a versengő tanítványokat. És mégis a mi „keresztyén“ egyházunkban is a versengés nyavalyája dúl, s mintha nem akarnók megérteni a megváltó szavát, a versengés lelket ölö módon folytatja közöttünk eléggé el nem ítélhető üzelmeit. De egyházunk örömpoharába nem kívánok ürmöt cseppinteni. Csupán azon véleményemnek adok kifejezést, hogy az az új harang akkor lenne legnemesebben és legigazabban felszentelve, ha érczes hangjával el tudná némitani egyházhiveink lelkében a versengés, a gyűlölködés daemonait s a szívekben fel tudná ébreszteni a felebaráti szeretet és békés egyetértés igaz keresztyén érzelmeit, hogy ezeknek vezetése alatt virágozzék a mi egyházunk Istennek és az ő szent fiának dicsőségére! Oh vajha eszökbe vennék most, a mig nem késő, azok, kik elvetették a viszálynak magvait, mert eljön az aratás és az aratás idején a tiszta búzától külön választatván a konkoly — meg fog égettetni!

A kiknek vagyon fülök a hallásra — hallják!!

* *

T Á R C Z A.

Az öregek karácsony-estéje.

Mint a mikor régen új házasok voltak,
Mikor a pályának kezdetén állottak:
Itt sincs, ott sincs senki; csak magukra ketten.
Igy folydogál éltük zajtalanul, csendben.

Gyermekeik már mind szárnyukra eresztve,
Kit erre, kit arra vont el a szerencse,
Házukat az ünnep üresen találja,
Nincsen benne, ki a karácsony-fát várja.

De, hogy teljék úgy el tőlük ez az este,
Mintha a világból ki volnának veszve?
Hiszen ma azok, kik emberek közt élnek,
Áldozatot hoznak a szív örömének!

S mikor az ablakon betekint az alkony,
Karácsonyfa áll a terített asztalon!
„Ejnye, te anyjokom, hát minek ez nekünk?
Hiszen üres a ház, nincs ehez gyermekünk!“

„Van ott a szomszédban a szegény özvegynek!
Ide hozom őket, itt hadd örvendjenek.“
Értök meg, ott leli hallgatagon, csendben,
Angyalról beszélve pislogó tűzhelyen.

Karácsonyfának ott nyoma de be nincsen,
Bár egyebet adjon nekik a jó Isten! —
Elhija, elviszi és mikor belépnek,
Nincsen vége-hossza az örvendezésnek.

A míg ott örvendez a sok apró gyermek,
Hála kél ajakán a szegény özvegynek.
A két öreg pedig csak néz néz mosolyog . . .
Gyermekek örömén ők is oly boldogok!

Embernek mindig a legszebb gyönyört adja:
Örvendő gyermekek vig, sugárzó arcza.
Szívök is, hogy ebből kivehesse részit:
Ha maguknak nincsen — hát a másét nézik!

GÖNCZI JÁNOS.

IRODALOM.

Vörösmarty Mihály összes munkáikól megjelentek a 43. 44. 45. 46. füzetek. Jelzett füzetek koszorusunk dramaturgiai tanulmányait és vegyes prózai dolgozatait tartalmazzák. A 45-ik füzet a 7-ik kötetet nyitja meg.

*

Tompa Mihály összes költeményeinek füzetes kiadásából újabban 15. 16. 17. és 18. számok küldettek be szerkesztőségünknek, balladák, beszélek, regék tartalommal. A csinos kiállítású füzetek Mehner Vilmos kiadásában jelentek meg s ára egy-egy füzetnek 35 kr. Az egész mű 25 füzetre terjed. Ajánljuk a magyar olvasó közönség pártfogásába e derék vállalatot.

*

„A Képes Családi Lapok“ 4. számának tartalma: Az ideal. (Elbeszélés vége.) Inczédi Lászlótól. — Nem tudom én . . . (Költemény.) Prém Józseftől. — Hulló csillagok. (Fantázia.) Dobrzanszky Olgától. — A Kincsemek között. (Kiállítási tárcza.) Madarassy Lászlótól. — Háromszor menyasszony. (Elbeszélés folytatása.) Mészáros Istvántól. — Hová lesz az ostya? (Humoreszk.) Ács Gézától. — A boszorkány. (Theuriet André regénye.) — Képmagyarázat. Melléklet: „A szobor titka. (Regény, Tábori Róbertől.) 49—64 oldal. Képmagyarázat. — Az én sorsom . . . (Költemény.) Kántor Imrétől. — Apróságok. — Fejtörő multság. Előfizetheti: Mehner Vilmosnál, Budapest IV. ker. papnövelde utca 8. sz. Egész évre 6 frt, félévre 3 frt, negyedévre 1 frt 50 kr.

*

Mehner Vilmos érdemes budapesti könyvkiadó előfizetést hirdet Jakab Ödön „*Hangok az ifjúságból*“ cz. költeményeire. Csak dicséretet érdemel Mehner buzgalma, hogy koszorusaink Vörösmarty, Tompa mellett az újabb költői generatio e jelesének műveit is kiadja. Jakab Ödön neve az utóbbi tíz év alatt lett ismertté irodalmunkban, s valódi költői tehetsége méltán kivívta a magyar olvasó közönség tetszését. Szerencsés sikert aratott a lyrában, melyek közül nem egy ragad el az érzelmek tiszta, nemes hevével s a forma iránti ép érzék majd minden sorából kiérzik. Az utóbbi időben, mint rajzíró mutatta be magát előnyösen a „*Székelly históriák*“ ban. A jelen kötet két részre oszlik: az első rész lyrai költeményeket, a második rész elbeszélő költeményeket. Ára fűzve 1 frt 60 kr. Ajánljuk olvasóink szives figyelmébe.

*

Vas Gereben összes munkái-nak csinosan kiállított illusztrált kiadását bocsátotta közre Mehner. Vas Gerebent igen jól ismeri a magyar olvasó közönség, élvezettel olvassa egészséges, eleven humorral megirt

alakjait. A vállalat 8 kötetre van tervezve, finom papíron és gazdag illusztrációkkal, mintegy négyszáz képből, melyeket Gyulai László eredeti felvételek alapján készített. Egy füzet ára 35 kr. Hetenkint egy füzet jelenik meg. Ajánlatos, hogy egyes családok, könyvtárak megszerezzék.

*

Kis Lexicon 6 füzetét vettük Informálás—Kontrapont nevekig. Szerkeszti dr. Wekerle László. Kiadja a Pallas irodalmi s nyomdai részvénytársaság, Budapest. Egyes füzet ára 30 kr.

Előfizetési felhívás a magyar történeti életrajzok 1885—6. évi folyamára. E hézagpótló vállalat tavaly indult meg a magyar történelmi társulat megbízásából Szilágyi Sándor jeles historikusunk szerkesztésében. Az első évfolyamban láttak napvilágot „Mária királyné“ Márkitól, „Zay Ferencz“ Thallóczytól és „Széchy Mária“ Acsádytól. Az egész vállalat, mely nemzetünk multjának kimagasló jeleneteit fogja avatott tollakból hozni, öt kötetre van tervezve. S előfizetési ár az egészre 8 frt. Magérdemli a széles körben való pártfogolást e jeles munka már csak azért is, mert mi magunk is ugy vagyunk meggyőződve, hogy multunkat kellően ismerni nemzeti kötelességünk. A vállalat kiadója Mehner Vilmos.

*

A keresztyén egyház történelme. Az elemi iskola VI. osztálya számára. Irta Gergely Károly. A mű pályadíjat nyert s készült oly czélból, hogy az elemi iskolában a tiszántuli ev. ref. egyházkerület tanterveinek megfelelően taníttassék az egyháztörténet. A művet egyszerű, folyékony nyelve, világos tárgyalása ajánlatossá teszik, hogy mint kézi könyv használtassék az elemi oktatásban. Ára kötve 24 kr. Kapható Debreczenben ifj. Csáthy Károly bizományában.

*

Protestáns új képes naptár 1886-ik évre. Szerkesztette Dúzs Sándor tanár. A naptári részek mellett találjuk protestáns jeleseink: Tisza Lajos grófról, Szilágyi Áronról megirt szép monographiákat, arcképekkel s néhány szórakoztató novellettét. Ára 50 kr. Ajánljuk lelkésztársaink figyelmébe ez ügyesen szerkesztett naptárt, melynek életrevalósága mellett látszik bizonyítani az a körülmény, hogy a vállalat a jövő évvel XXXII. évfolyamába lép. Kiadja a Franklin-Társulat.

*

„Vasárnap“ — evangyéliomi hetilap 1885. 2-ik és 3-ik számai megjelentek a szokott becses tartalommal. Előfizetési ár egy évre 2 frt. Előfizetések Kecskemétre küldendők.

*

Protestáns pap — gyakorlati szakközlönyből a 10. és 11. számot vettük. Tartalom: Ének. X Parancsolat és Miatyánk. Egyházi beszéd Reformatio ünnepén. Különbféle. Irodalom. Előfizetési ára egész évre 4 frt, egyes szám 40 kr. Megjelenik Kecskeméten Lágler Sándor és Kálmán Dezső szerkesztésében.

A szeg fejére ütöttek.

— Lapvélemény lapunkról. —

A „Dunántuli Protestáns Közlöny“ decz. 16-diki 22-ik száma magának a szerkesztőnek tollából vezércikket hoz lapunkról, a milyenné az átalakulni fog. Örömmel reprodukáljuk az egész cikket, olvasóinknak kegyes figyelmébe ajánlva. Itt következik:

A Kolozsvárott megjelenő Protestáns Közlöny 49-dik száma igen érdekes tartalommal jelent meg. Mindjárt az első lapon egy, a protestáns közönséghez intézett nyilatkozattal találkozunk, melyben Sándor József, a lap eddigi szerkesztője kijelenti, hogy 1886. január 1-jei napján a szerkesztéstől visszalép.

A második helyen Szász Domokos püspöknek a közjegyzőhöz, Szász Gerőhöz intézett levele olvasható, melyben a tudós püspök kifejti, hogy az erdélyi ref. egyházkerületnek régóta mélyen érzett szüksége egy hivatalos közlöny megalapítása, a mi csak úgy lehet, ha maga az egyházkerület, az egyházmegyék és egyházközségek veszik gondozás alá a lapnak ügyét. Elmondja a tudós püspök, hogy ő már megtette a lépéseket, hogy a megindítandó hivatalos lap ne csak a püspökségnek, hanem az állandó igazgató tanácsnak is közlönyül elfogadtassék, sőt az esperesek is kijelentették, hogy saját körleveleik közrebocsátásának közegeül egyedül a hivatalos közlönyt fogják elismerni.

Kijelenti végül Szász Domokos, hogy jövő évi január havától kezdve a püspöki körrendeletek, körözüvények kizárólagos közlönye a kolozsvári „Protestáns Közlöny“, s elvárja az egyes lelkészek- és egyházközségektől, hogy erről maguknak hivatalos tudomást szerezzenek, azaz előfizetnek a „Protestáns Közlöny“-re, melyben a püspöki körrendeletek ennekutána megjelenni fognak. Végül kéri Szász Gerő generális notariust, hogy legyen kegyes a lapszerkesztést elvállalni.

Harmadik helyen jó az igazgató-tanácsnak a „Protestáns Közlöny“ új szerkesztőjéhez, Szász Gerőhöz intézett levele. Kimondja egyenesen az egyháztanács, mint legfőbb igazgató testület, „hogy 1886. január 1-től kezdve minden körrendeletét, melyet az egyházmegyékhez, kollegiumokhoz, egyházközségekhez kibocsát, a hivatalos lap útján teszi közzé s egyidejűleg beszünteti a körrendeleteknek eddig divott irodai megküldését.“

Kimondja az erdélyi igazgató-tanács, hogy minden egyházi testületnek kötelessége a hivatalos körrendeletekről tudomással birni, és így kötelessége az is, hogy az egyházi lapra előfizessen, ennek példányait évenként beköttesse, mert ez lesz ezután a hivatalos körrendeletek könyve, melyeket az egyházak megszerezni és megőrizni tartoznak, s melyeket többé a körrendeletek könyvébe beírni nem kell.

A körözüvények kiadásával járó költségek fedezésére mérsékelt hirdetési díj lesz fizetendő a lapnak, a papok, tanítók, egyházak és az igazgató-tanács által.

Látszik ezekből, hogy erdélyi testvéreink igazán a szeg fejére ütöttek: kitalálták a módját, hogyan kell egy egyházi és iskolai szaklapot fentartani.

Az egyházi igazgató-tanácsnak, a püspöki hivatalnak, az esperesi hivataloknak körlevelei ezután ott mind a hivatalos lapban fognak megjelenni. Ezután tehát Erdélyben az írott rendeletek könyvét a hivatalos lap példányainak kötete fogja helyettesíteni.

Mily czélszerű, mily okos intézkedés ez. Idővel ezen bekötött példányok valóságos szellemi kincset, egy

egész könyvtárt fognak képezni. A bekötött példányok lapjai a hivatalos és sokszor értékes körrendeleteket egész terjedelmükben fogják tartalmazni, melyeknek olvasgatása és tanulmányozása papjainknak s majd idővel történetbuvárainknak egész szellemi élvezet lesz.

Most ki olvassa, ki tanulmányozza azokat az írott körrendeleteket? Senki, A fakó tintával és sokszor rozsz kézírással beírt rendeletek, abban a száraz, szellemtelen kivonatban, melyben azok a lelkészek által oda beíratnak, bizony nem igen nyujtanak gusztust a tanulmányozásra és buvárkodásra.

De legfontosabb az, hogy a lelkészeket ez uton egészen meg lehet kimélni a körrendeleteknek időt rabló leírásától és kivonatosától. Azt az időt, melyet 300 lelkész a hivatalos kibocsátványok beírásánál elvesztesgetni kénytelen, mily jól lehet felhasználni egyéb lelkipásztori teendőkre, a hívek lelki gondozására, vagy éppen a szükséges önképzésre, tudományos buvárkodásra.

Uraim, vegyük hasznát a sajtónak, kövessük az erdélyi atyafiak példáját. Miért vesztegetnők drága időnket a körrendeletek másolgatásával, beírásával; ott a sajtógép, ott vannak az apró ólombetűk, elvégzik ezek ezt a gépies munkát mi helyettünk.

Mi írjunk egyházi beszédeket, imákat, halotti és siri beszédeket, egyházi lapunk számára közhasznú közleményeket; vessük papirra eszméinket, gondolatainkat. Mennyivel üdvösebb, hozzánk lelkészekhez illőbb foglalkozás lesz ez, mint a hivatalos körözüvények másolgatása, beírása, vagy a mi még veszedelmesebb, talán be sem írni.

A mit erdélyi hittestvéreink czélravezetőnek találtak, czélravezető lesz az minálunk is. Lelkipásztorainkat a gépies foglalkozások lenyűgző bilincsei alól fel kell szabadítanunk, bár a gazdálkodás, cselédekkel való vesződés se nyomná vállalkat, akkor a most egészen paragon heverő lelkipásztorkodásuuk jobban felvirulna, s lennének a most irodai, gazdasági teendőkkal tulhalmozott s igazi hivatásuktól elvont lelkészek isten országának buzgó építőivé; lennének a Krisztus nyájának lelkes vezéreivé. A mózesi székek újra visszanyernék régi fényüket, a kathedrák hajdani elragadó varázsaikat.

Erdélyi derék püspöke a szeg fejére ütött, mert úgy látszik, ő a mozgatója ezen nagy horderejű ügynek, midőn a sajtónak hivatását felfogva, elhatározta magát arra, hogy a papok és esperesek ezután ne elrongyolott s a köruton mindenféle piszkot kapott körlevelekből, hanem a hivatalos lapban nyomtatásból vegyék a felsőbb egyházi hatóságok rendeleteit, intézkedéseit.

Nekünk is van derék, szellemes püspökünk, van nagy talentummal megáldott főgondnokunk, vannak apostoli buzgalmu espereseink, egyházmegyei gondnokaink, vannak lelkes papjaink, tanáraink. Vitassuk meg hát ezt az eszmét. Egyházi kormányférfiaink pedig intézkedjenek, hogy új évtől kezdve mind a miniszteri rendeletek, mind a püspöki és esperesi körlevelek a Dunántuli Protestáns Közlönyben fognak megjelenni.

Egyházi közéletünk felélnkitése tekintetében tegyünk meg minden lehetőt. Erdélyi testvéreink eljárása nagyon megérdemli, sőt felhívja figyelmünket. Tegyük meg hát mi is hivatásszerűleg a magunkét.

PERESZLÉNYI JÁNOS.

Nyílt levél.

— Az orbai ref. egyházmegye espereséhez. —

Nt. esperes ur! A „Prot. Közlöny“ 49-ik számában *jeleztve* van, hogy e lap eddig volt szerkesztője — nem kevésbé fontos más munkatérre szólíttatván el — 1886. január 1-én leteszi e lap szerkesztői tollát, anynyival is inkább, mert várakozása — mint az ős atyáké — teljesedésbe ment, a szerkesztésre „méltóbb eljött.“ Jeleztve van továbbá, hogy e lapot egy a főt. püspöki hivatal, mint a mélt. áll. igazgató-tanács, hivatalos körözüvényeiknek közegéül jelentették ki. És végül jeleztve van e lap feladata, álláspontja stb.

A mi illeti az *első jelzést*, be kell vallanunk, hogy — ha a visszalépő, bucsuzó szerkesztőnek más érdeme nem lett volna is, mint csak az, hogy e lapot „megőrizte“ addig, míg méltó kezekbe tehetette le ennek jövődjét: már az elégséges arra, hogy elismeréssel adózunk neki, mert csakugyan derogálna egyházkerületünknek, ha *egyetlen* egyházi lapot sem lenne képes fenntartani.

A második kijelentésre igazán elmondhatjuk: „ime, hirdetek nektek nagy örömet“, mert nekünk, a kik tudjuk, hogy eddigelő mily hiányosan, sokszor mennyire elkésve kaptuk meg a hivatalos körözüvényeket, sokszor pedig meg sem kaptuk, nemcsak *nagy* öröm, hanem *nagy* haszon is leendő ama kijelentés életbeléptetése. Ugyanis megtörtént velünk a múlt évben is, hogy orbai az „országos domesticita“ segélyezésének folyóvá tételéről tudomást nem nyervén: elvesztett 5—6 száz frtot. Ez évben pedig az történt meg, hogy egyik tekintélyes ekklesia körözüvetvén, a körözüvényt, maga az esperes is a terminus letelte előtti napon kapta meg, s hány eset fordul elő ilyen éven át az egyházkerületben!? Csakugyan eljött az ideje, „hogy vége szakadjon valahára, a gőz és villany századában, a gyalog-posta rendszernek, hogy hónapok mulva jusson el egy leirat, egy jegyzőkönyvi kivonat rendeltetése helyére“, vagy épen el se jusson. Mindez eléggé igazolja ama kijelentés felett való örömmünket!

Vége a harmadik kijelentés teljesen megnyugtató a felől, hogy az e lap fenntartására hozandó szellemi és anyagi áldozat — ha ugyan annak nevezhető — nemcsak kárba nem vész, hanem bőven meghozandja a „harmincz, hatvan, sőt száz annyit“, különösen ha — egyebek mellett — „az egykor kedvezően fogadott „Prédikatori tár“ megszakadt fonálát is újból felveszi. Faxit deus!

Mindezek után bátor vagyok nt. esperes urhoz járni következő indítványommal:

minthogy a hivatalos körrendeletek, leiratok pontos, kellő időbeni megkapása nemcsak a lelkészeknek, hanem az egyházközségeknek is jól felfogott érdeke;

minthogy az ily nemű rendeletek többnyire — ha ugyan jegyzőkönyveztettek is — hiányosan maradnak egyik papról a másikra, sokszor teljesen olvashatatlan állapotban — a lemásolás és tinta ugy nézvéen ki, mintha legalább is a „halotti órátióval“ egy időben keletkeztek volna;

minthogy minden rendes hivatalos testületnek van — kell lenni — hivatalos közlönyének:

méltóztassék — az ig. tanács eljárása szerint, az egyházmegyei közgyűlés jóváhagyása reményében — egyh. megyei tanácsot hívni össze s ott meghatározva kibocsátani, hogy: 1886. január 1-től kezdve a „Protestáns Közlöny“ olyan hivatalos közlönye leendő egyházmegyénknek,

melyet mindenik egyházközség tartozik megszerezni épen úgy, mint az e. ker. jegyzőkönyveket, névkönyvet stb.

A költség fedezetének módozatára két út lenne: vagy felerészben hordozná a lelkész s felerészben az egyházközség, vagy *egészben* az egyházközség. Ez utóbbi azért lenne előnyösebb, mert a lap év végén bekötötve — egyfelől papról-papra maradna — felelősség mellett; másfelől megvetné alapját minden egyházközségben az oly sajnosan nélkülözött „lelkési könyvtárnak.“

Egyszerű nézeteim elmondása után szerény indítványomat nt. esperes ur becsés figyelmébe ajánlva, az ujonnan születendő gyermeknek hosszú életet, a 16 év előtt erőteljesen „bölcsejénél állott“ szülő apának most — hanyatló kora daczára — a 16 éves ifjú nevelésének fenntartásának nehézségeivel megküzdési erőt, kitartást; egyh. kerületünknek s ebben kicsiny egyházmegyénknek az új évben új virágzást ohajtva — vagyok Nagytiszteletű esperes urnak

Papolezon, 1885. decz. 16-án.

alázatos szolgálja
FÖLDES GYÖRGY,
ref. pap.

KÜLÖNFÉLÉK.

Kolozsvár, 1885. deczember 25.

— **Boldog ünnepeket** kíván olvasóinak e lap eddigi szerkesztőse s szives emlékezetökbe ajánlja magát.

— **Előfizetési felhívás.** A „Protestáns Közlöny“ szerkesztését — mint bejelentve volt — 1886. jan. 1-től nt. Szász Gerő egyházkerületi főjegyző ur veszi át. Miután a lapnak ugy szellemi, mint beosztási képe gyökeres változáson megy keresztül, szivesen kérjük pártolóinkat, hogy az előfizetési pénzeket — legkönnyebben *posta-utalvánnyal* — teljes czimmal, a lakás és utolsó posta megnevezésével mielőbb, külmagyar-utca 9. sz. beküldeni sziveskedjenek.

— A „Prot. Közlöny“ kiadása ezután minden *csütörtökön* történvén: az *első* szám január 7-én jelenik meg. Szivesen kérjük mindazokat, kik meg akarják rendelni, hogy intézkedéseiket addig annál inkább megtenni sziveskedjenek, nehogy az expeditioban akaratunkon kívül zavarok forduljanak elő.

— **Erkölcsvitató egyesületet** szándékozik alkotni *Irányi* Dániel orsz. képviselő. Az alapszabályok kidolgozására egy bizottság küldetett ki. — Részünkről azt gondoljuk, hogy annak a bizottságnak legelőször az *erkölcsi principiumot* kell megállapítania, melyet credo-jok, confessio-jok gyanánt elfogadni s terjesztetni akarnak, mert az a szó „erkölcs“ egy nagy üres tatisnya, melybe azt tesz bele, a mi nekem szabadakaratomból tetszik. Micsoda alapokon akarnak állani? Mit valianak végelőkül? Krisztus-e a fejök, vagy külön-külön a saját fejök? — Elismerjük, hogy hazánkban a demoralizáció fájdalmasan nagy: de az orvosomtól concret eszközt várok, vagy meghalok nélküle.

— **Barcsay Kálmán** hunyadmegyei alispán, a *kis-barcsai* visszatértek számára korábban templom-helyet, most ujlag 30,000 drb. téglát ajándékozott. A nemes tett beszél önmagáról.

— Az **ermelléki ref. egyház** 100 forinttal alapító tagja lett a cultur-egyesületnek, miről *Szőke* István esperes és *Kassay Ignác* egyházmegyei jegyző urak értesitenek. A jákó-hódosi ref. egyház 5 forintot adományozott.

— **Özv. gróf Bethlen Istvánné**, ki oly régóta őrangyala Sámsonduak, az idén is, miként több év óta már, ismét fölruházott 12 sámsondi iskolás gyermeket.

— **Dr. Imre Sándor**, ref. anyaszentegyházunk nagy fia, a f. egyetemi félévvel nyugalomba vonult viszsza, miután 40 évig szolgálta a nemzeti tanügyet. Tíz éves egyetemi tanársága alatt volt tanítványai gyönyörű albumot nyújtottak át a bucsuzó tanárnak, ki decz. 20-ki kelettel meleg sorokban vett búcsut volt hallgatóitól. Kívánunk a jeles férfinak hosszú, derült alkonyt, melyen leggazdagabb irodalmi termését hozza — mint tenni szándékozik — a hazának!

— **A piskii ref. egyház** alapjára — mint irtuk volt — a f. hó 14-én lentjárt főpásztor a maga részéről 100 frttal kezdte meg a gyűjtést. A püspök elindulása után együtt maradt kíséző társaság és az előkelő hívek a példától lelkesítve, csakhamar 557 frtos aláírást hoztak össze. *Barcsay Kálmán* alispán indítványozta, hogy a nap emléke örökítették meg s nyomban 15 frttal meg is kezdte az adakozást. Az unitárius hitvallásu derék dévai közjegyző, *Kénosi Sándor József* adakozott másodikkal 10 frtot. Azután a nemzeti eszmének hozott áldozatairól híres *Daruvári Paulé* Iván állomásfőnök irt alá — kath. létére — 50 frtot; dr. *Nagy Gusztáv* gondnok 25, *László Zsigmond* dévai tanár 5, *Domján* Alajos, *Ulrich Márton* tanítók (r. kath.) 10—10, *Felber* mészáros 25 frtot stb. Voltak, kik áldozataikat megkétszerezték, megháromszorozták. *Fáy* Béla dedácsi birtokos ur templomhelyet ajánlott fel.

— **A külföldi egyetemeken levő ifjak** és a *Dániel-féle* alapból való segélyezések iránt való kérelmek fölött a februári közgyűlés határozand.

— **Dobos János egyházi beszédeinek** 2-ik kötete is megjelent. Tartalmazza a kiadónak előszavát és 29 ünnepi egyházi beszédet, részben különféle kutforrások nyomán. Ára 1 frt 80 kr. Mint irtuk volt, Dobos beszédeit részletesen *méltatni* fogjuk.

— **A beregi ref. egyházmegye** lelkészi karának *Nesztora* hunyt el folyó évi november 30-ikán V.-Atyában, id. *Szabó* Károly ref. lelkészben. A megboldogult 1802-ben született. A ref. papi hivatalban több egyház kebelében kitűnően, nemsokára az egyházmegyei ülnökök sorába választatott be, sőt az esperesi hivatalra kandidáltatott, melyet azonban az elhunyt szerénysége és saját természetének alapos ismeretéből származó indokok miatt elhárított magáról.

— **Apró hírek.** *A váci ref. egyház* decz. 5-én tartotta fennállásának 100 éves örömnepét, melyen jelen volt *Szász Károly* püspök is. — *A batonyai egyesült protestáns egyház* nov. 28-án avatta fel új templomát. Az örömnepén *Révész Bálint* is jelen volt. — *Egyházi takarékmagtárak* felállításában fáradozik jelenleg több katolikus lelkész. Közelebb *Ormány* községének lelkésze állított fel ily takarékmagtárt, melyből a szűkölködő lakosoknak három véka gabonát adnak kisegítőül, s ezért az illetők aratás után 4 vékát fizetnek vissza.

Hivatalos rész.

Az állandó ig. tanács következő leiratot intézte a kollegiumok előljáróságaihoz.

Méltóságos t. t. Előljáróság!

Vallás és közoktatási miniszter ur öngyméltósága f. hó 2-án 46607 sz. a. kelt leiratában a *Besán József-féle* alapítványnál betöltendő több 100 frtos ösztöndíj állomásra pályázatot hirdetett. Ezen ösztöndíjakért folyamodhatnak az ország bármely középiskolájában tanuló növendékek valláskülönbség nélkül. A folyamodványok a m. kir. vallás és közoktatási miniszter urhoz czimezve, legkésőbb jövő évi január hó 20-ig azon kollegium igazgatóságánál nyújtandók be, melyben az illető folyamodó tanulmányait folytatja.

A kérvényhez csatolandó:

1. Szegénységi bizonyítvány.
2. Az 1884/5 tanévről szóló iskolai bizonyítvány.
3. A család állapotát kimutató helyhatósági bizonyítvány.
4. Kimutatandó, hogy a folyamodó vagy valamelyik testvére bir-e ösztöndíjt vagy segélyt és ha igen, mely alapból?

5. Kijelölendő azon pénztár, melynél a folyamodó adományozás esetén az ösztöndíjt felvenni óhajtja.

Felhívjuk a m. tt. Előljáróságot, miszerint a fennbibi jelölt határidőig beérkezendő folyamodásokat jövő évi február 15-ig betűrendes minősítvényi táblázatba foglalva saját javaslata kíséretében az illető kir. tankerületi főigazgató urhoz beterjeszteni sziveskedjék.

A kitűzött határidőn túl vagy közvetlenül a miniszter urhoz beadandó kérvények nem vétetnek figyelembe. Az erdélyi ev. ref. egyházkerület állandó igazgató tanácsától.

Kolozsvárt, 1885. december 10-én.

Elnök helyettes:

Dr. KOLOZSVÁRI SÁNDOR.

BODOR ANTAL,
titkár.

Szerkesztő postája.

Munkatársainknak, midőn itt is köszönetet mondánk a szivességért, mellyel támogatni kegyesek valának, tér szűke miatt közlésre még nem kerülhetett kézírataik iránt azon megnyugtatót adjuk, hogy azok megőrizve, mind átadtak nt. *Szász* Gerő egyházkerületi főjegyző-szerkesztő urnak.

